

HÖGSKOLAN
DALARNA

”Det vore ju bra om vi talade samma språk” Grundnivå

**En kvalitativ intervjustudie om APL-handledarnas
upplevelser om skolans kunskapskrav, hur
kommunikationen fungerar mellan skola och arbetsplats
och på vilka grunder yrkesläraren betygsätter eleven**

”It would be good if we spoke the same language”

Författare: Marie Morén
Handledare: Christian Hecht
Examinator: Björn Falkevall
Ämne: Pedagogik
Kurskod: arie
Poäng: 15 hp
Betygsdatum: 21 01 13

Högskolan Dalarna
791 88 Falun
Sweden
Tel 023-77 80 00

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera uppsatsen i fulltext i DiVA. Publiceringen sker Open Access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av uppsatsen.

Open Access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten Open Access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (öppet tillgänglig på nätet, Open Access):

Ja

Nej

Abstract

Syftet med detta examensarbete är att undersöka vilka uppfattningar som handledarna har om skolans kunskapskrav, hur kommunikationen mellan skola och arbetsplats fungerar och på vilka grunder yrkesläraren betygsätter eleven. Som yrkeslärare är det många perspektiv att ta hänsyn till och arbetet med arbetsplatsförlagt lärande är komplext. På vilket sätt handledare och yrkeslärare inom APL utgår ifrån likvärdiga kunskapskrav inom vård- och omsorg verkar vara ett outforskat område. Därför kommer denna studie att fokusera på vilken uppfattning handledare har om skolans kunskapskrav, vilka rutiner som används för att föra över information mellan skola och APL samt om handledarna har några förslag hur informationsöverföring mellan de olika verksamheterna kan förbättras. Resultatet visar att trots att handledarna både har erfarenheter och kunskaper så upplevde de flesta att de inte har tillräckliga kunskaper om skolans kunskapskrav och de är osäkra om vad de ska lära ut samt vad som ska bedömas. I dagsläget finns fungerande rutiner för informationsöverföring mellan handledare och yrkeslärare där de använder sig av trepartssamtal, arbetsplatsbesök, digital loggbok, checklistor, bedömningsformulär, mail, SMS och telefonsamtal. Något som handledarna lyfter i intervjuerna som skulle förbättra informationsöverföringen mellan verksamheterna är att yrkesläraren och handledaren träffas innan eleven kommer ut på APL. Då skulle de tillsammans kunna prata ihop sig, gå igenom APL-pärmen med information som eleven har med sig ut på APL och få tydligare instruktioner om vad som krävs av dem som handledare.

Nyckelord: Arbetsplatsförlagt lärande, APL, bedömning av yrkeskunskaper, elever på vård- och omsorgsprogrammet och sociokulturellt perspektiv.

Innehåll

1. Inledning	1
2. Syfte	2
2.1 Frågeställningar	2
3. Bakgrund	2
3.1 Historisk tillbakablick	2
3.2 Nationell Nivå	3
3.3 Lokal nivå	4
4. Tidigare forskning	6
4.1 Handledarkunskaper	6
4.2 Samsyn av bedömningskriterier	7
4.3 Informationsöverföring	7
5. Teori	9
5.1 Sociokulturellt perspektiv	9
6. Metod	10
6.1 Insamling av data – kvalitativ intervju	10
6.2 Urval av deltagarna	11
6.3 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	12
6.4 Genomförande	12
6.5 Analys och bearbetning	13
6.6 Etiska överväganden	14
7. Resultat	15
7.1 Vilka uppfattningar har handledarna om skolans kunskapskrav	15
7.2 Nuvarande rutiner för samarbete och informationsöverföring mellan skolan och APL	18
7.3 Förslag till förbättrad informationsöverföring mellan skola och APL	20
7.4 Sammanfattning	21
8. Diskussion	22
8.1 Resultatdiskussion	22
8.2 Metoddiskussion	28
8.3 Slutsats	29
8. 4 Studiens kunskapsbidrag och förslag till vidare forskning	30
9. Referenser	31
10. Bilagor	34
10.1 Intervjuguide till handledare	34
10.2 Information om examensarbete	35
10.3 Samtyckesblankett	36

1. Inledning

I skolans värld kommer lärare dagligen i kontakt med bedömningsfrågor. Jag som yrkeslärare på vård- och omsorgsprogrammet har två områden, det ena är i klassrummet och det andra är ute på arbetsplatsförlagt lärande (APL). Det är flera gånger som jag som undervisande lärare funderat över om jag och handledaren på APL bedömer samma saker och om vi pratar samma språk, så att bedömningen blir så likvärdig som möjligt. För att skapa en fungerande APL för eleven måste kommunikation, samarbete och informationsflöde fungera mellan skolans kunskapsmål och arbetslivets krav. Därför har denna studie valt att utgå ifrån det sociokulturella perspektivet som utgår ifrån att lärandet sker i samspel med andra människor. Inom det sociokulturella perspektivet används begreppet mediering som är ett verktyg, i detta fall språket, för att förstå och ta till sig kunskaper i olika sammanhang (Lundgren, 2017), vilket anses som betydelsefullt i denna studie.

I samband med att den nya gymnasielagen infördes, 2011, förändrades yrkesprogrammen på gymnasieskolorna. Eleven läser hela eller delar av sina kurser på en eller flera arbetsplatser som har anknytning till den yrkesutgång som eleven valt. Arbetsplatsförlagt lärande infördes på yrkesprogrammen och innebär att eleverna ska utföra en del av sin utbildning på arbetsplatser utanför skolan. Denna förändring innebär att eleven lär sig mer än bara yrkeskunskaper. I och med förändringen tillbringar de en del av sin utbildning ute på arbetsplatsen, vilket bidrar med insyn i kulturen på arbetsplatsen, stärker deras yrkesidentitet samt att de ingår i yrkesgemenskapen. Detta är ett led i att de ska bli anställningsbara efter avslutad utbildning. Det finns flera utmaningar och svårigheter med denna förändring och Skolverket har gjort en satsning för att säkerhetsställa kunskapskraven och göra eleven anställningsbar efter avslutad utbildning. Inom APL finns tydliga mål som är kopplade till styrdokument som måste följas (Skolverket, 2016).

Som yrkeslärare är det många perspektiv att ta hänsyn till och arbetet med APL är komplext. Det visade Skolinspektionens granskningsrapport (2013) av gymnasieskolors yrkesprogram, med inriktning på arbetsplatsförlagt lärande. Undersökningen baserades på verksamhetens kvalitet i förhållande till nationella mål och rutiner för att alla elever ska få en god och trygg utbildning ute på APL. Enligt rapporten framkom det att handledaren i många fall saknar kännedom om vilka kunskapsmålen är och att arbetsplatsen har andra bedömningskriterier jämfört med skolans. Att hålla tider och att uppträda artigt är exempel på kriterier som handledare och arbetsplats kan fokusera på. Det kan i vissa fall vara bra att känna till, utifrån skolans fostrande uppdrag, men dessa kriterier ligger inte till grund för betygssättning i aktuella kurser.

På vilket sätt handledare och yrkeslärare inom APL utgår ifrån likvärdiga kunskapsmål inom vård- och omsorg verkar vara ett tämligen outforskat område. Med tanke på detta och styrdokumentens avsikter avser studien att kartlägga denna kunskapslucka mellan arbetsplatsen och skolans verksamheter.

2. Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka vilka uppfattningar som handledarna har om skolans kunskapskrav, hur kommunikationen mellan skola och arbetsplats fungerar och på vilka grunder yrkesläraren betygsätter eleven.

2.1 Frågeställningar

1. Vilka uppfattningar har handledarna om skolans kunskapskrav?
2. Vilka nuvarande rutiner används för informationsöverföringen mellan skola och APL?
3. Vilka förslag till förbättrad informationsöverföringen mellan skola och APL har handledarna?

3. Bakgrund

Meningen med bakgrunden är att ge en bild av handledarnas upplevelser om skolans kunskapskrav, hur kommunikationen fungerar mellan skola och arbetsplats och utifrån vilka grunder yrkesläraren sätter betyg främst utifrån policytexter. Nedan följer en kort historisk tillbakablick över gymnasieskolans yrkesutbildning om hur den har förändrats över tid. Därefter speglas riktlinjer och satsningar som görs på nationell och lokal nivå inom APL.

3.1 Historisk tillbakablick

Sveriges yrkesutbildning har förändrats över tid där ansvaret för elevens kunskapsutveckling har flyttats fram och tillbaka mellan arbetsliv och skola. I början av 1900-talet låg ansvaret till största del på de praktiska ungdomsskolorna där kunskapsutvecklingen till största delen var knutet till arbetet och arbetsplatsen. I och med införandet av Lgy70 flyttades större del av kunskapsutvecklingen över till skolans verksamhet, med större fokus på teoretisk undervisning som ledde till minskad tid för yrkesämnena. Konsekvensen av detta ledde till att eleven inte blev klar med utbildningen på två år och fick fullfölja utbildningen efter avslutad yrkesutbildningen. Detta ledde till GY11 som ansåg att det tidigare upplägget av gymnasieskolan var för teoretisk och högskoleförberedande. Denna förändring syftade till att förbereda eleven för arbetslivet. Den nya yrkesutbildningen skulle innehålla betydligt mer arbetsplatsförlagd utbildning (APU) för att fördjupa eleverns yrkeskunskaper (SOU 2008:27).

Statens offentliga utredningar (SOU 2008:27) ligger till grund för att gymnasiereformen 2011 ändrade begreppet arbetsplatsförlagd utbildning (APU) till arbetsplatsförlagt lärande (APL). Synen på kursplanen var för begränsad och stämde inte ihop med verkligheten som den såg ut då. Det nya begreppet passar bättre in och breddar perspektivet i elevens lärandeprocess. Eleven hamnar i ett mer verkligt sammanhang i en lärmiljö tillsammans med handledaren. Enligt 16 kap § 16 i skollagen (SFS 2010:800) ska ett yrkesprogram innehålla arbetsplatsförlagt lärande. APL är en central del av yrkesutbildningen där eleven ska förberedas för sitt kommande yrke och bli anställningsbar. För att detta ska fungera förbereder yrkesläraren arbetsplatsen så skolans kunskapsmål hänger ihop med arbetsplatsen. APL förekommer i minst 15 veckor för

elever som i huvudsak har skolförlagd utbildning medan de elever som har lärlingsutbildning ska vara mer än hälften av tiden på APL.

Oavsett om gymnasieskolan har förändrats över tid, så är grundförutsättningarna de samma för lärarna i sitt bedömningsuppdrag. Fortfarande är det läraren som är myndighetsutövaren och den som bedömer och betygsätter elevens kompetens och kunskaper. Det som ändrats i styrdokumentet är ämnesplanernas struktur, gymnasiearbetet och ett ökat fokus på yrkeskunskaper och elevens förmåga att bruka den i sin yrkesutövning (Skolverket, 2011a) .

3.2 Nationell Nivå

För att yrkeslärarens betygssättning ska bli så tillförlitlig som möjligt strävar myndigheter på nationell nivå efter att yrkeslärare och handledaren på APL samarbetar. Handledaren följer elevens kunskapsutveckling på APL och skriver omdömen, men är inte betygssättande. För att omdömena ska bli relevanta behövs kunskaper om vilka kunskapskrav som ligger till grund för betygssättningen. Det är betydelsefullt att yrkesläraren förtydligar vilka dokument som ligger till grund för betygssättningen för handledaren (Skolverket, 2011a). De dokument som styr skolan är skollagen, gymnasieförordningen, läroplaner och examensmål. Tillsammans kan skola och arbetsplats arbeta fram dokument som t.ex. kunskapsmatriser och checklistor som ligger till grund för bedömningen i samband med APL (Skolverket, 2011b).

Varje kurs inom vård- och omsorgsprogrammet ska bidra till att eleven når examensmålen, därför blir varje kurs viktig. Vissa kurser eller delar av dem ska förläggas till APL och de utgår från ämnesplanerna. I Skolverkets (2020a) studiehandledning beskrivs vilka kunskapskrav som eleven ska utföra i samråd med handledaren på APL utifrån den kurs eleven läser. Vård- och omsorgsarbete 1 är en av de första kurserna eleverna läser i årskurs 1. Kortfattat ska kursen syfta till att ge eleven kunskaper hur eleven arbetar etiskt, estetiskt, hygieniskt, ergonomiskt, patientsäkert, socialt och kommunikativt samt utvecklar ett empatiskt sätt. Återkommande avstämning och återkoppling ska ske mellan handledare och yrkeslärare om hur eleven utför arbetsuppgifter. Betygsstegen är indelad i fem godkända betyg (A, B, C, D, E) och ett betyg för icke godkänt (F). Om läraren saknar underlag för bedömningen pga. av frånvaro ska det markeras med ett streck (-). Betyget (E) redogör för att eleven i samråd med handledaren utför arbetet och fortlöpande stämmer av arbetet med vad som ska göras. För betyget (C-A) arbetar eleven med viss säkerhet efter samråd med handledaren, tar egna initiativ och stämmer av med handledaren när hon eller han är osäker om vad som ska göras. För betyget (A) arbetar eleven i samråd handledaren utifrån säkerhet, efter egna initiativ och reflekterar över sin egen förmåga att lösa arbetsuppgiften utifrån situationens krav.

Utifrån Skolverkets kartläggning (2016) framkommer det att en stor del av handledare ute på APL inte har tillräckligt med yrkeskunskaper, vilket kan leda till att eleverna inte utvecklas mot skolans examensmål. Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram enligt examensmålen i gymnasieförordningen. Eleven ska utveckla yrkeskompetens, yrkesidentitet och bli en del av yrkesgemenskapen på arbetsplatsen. För att detta ska bli möjligt krävs att handledaren på APL har nödvändiga kunskaper och erfarenheter och bedömas lämplig för uppdraget. För att stärka kompetensen bland handledare ute på APL erbjuder Skolverket

(2020b) en webbaserad handledarutbildning. Utbildningen bidrar till en ökad kunskap om vad som förväntas av dem, men också av arbetsplatsen av att ta emot elever. Den är gratis, görs online och innehåller fyra moduler och en fördjupande del om lärlingsutbildning. Arbetsplatsen kan ansöka om statsbidrag om de har handledare som genomgått en handledarutbildning som Skolverket har godkänt. Dessutom erbjuder Skolverket (2020c) en APL-utvecklarutbildning för yrkeslärare eller annan APL- ansvarig, som verkar för utveckling av det arbetsplatsförlagda lärandet. Denna utbildning syftar till att öka informationsöverföringen och stödja samverkan mellan APL-platserna och skolan. Utbildningen önskar ge yrkesläraren ökad kunskap och insyn hur skolan kan arbeta för att stärka det systematiska kvalitetsarbetet. Utbildningen ger även yrkesläraren verktyg för att stärka betygsbedömningen så den blir så säker och likvärdig som möjligt.

För att underlätta samarbete mellan skola och arbetslivet och för att stödja arbetsplatsförlagt lärande finns mötesarenor utanför skolans ramar. Skolverket har för alla yrkesprogram inom gymnasieskolan etablerat ett nationellt programråd. I programrådet finns ledamöter som Skolverket har utsett som företrädare arbetslivet med kunskaper från yrkesprogrammets områden. Målet med ett nationellt programråd är att säkerhetsställa samarbetet mellan yrkesprogrammen och arbetslivet och verka för att yrkesutbildningen matchar arbetslivets behov och krav. Programrådet stödjer Skolverket i olika frågor som handlar om yrkesutbildningar som de sedan kan använda som redovisningar och beslut i regeringen (Skolverket, 2020d).

3.3 Lokal nivå

På den lokala nivån har skolan huvudansvaret för det arbetsplatsförlagda lärandet och den betygssättande yrkesläraren ansvarar för att elevens lärande motsvarar utbildningens mål. Intentionen med APL är att eleven utvecklar yrkeskunskaper och färdigheter till kommande yrke så att de förstår yrkeskulturen och utvecklar en yrkesidentitet och blir en del av arbetsplatsen. För att skapa detta krävs en noggrann förberedelse av yrkesläraren så att APL-tiden blir så värdefull som möjligt (Skolverket, 2011b). En tidig kontakt med arbetsplatsen ger goda förutsättningar för eleven att få en bra start på sin APL. Det lägger grunden för goda rutiner, ökad kommunikation och samarbete. Även handledaren behöver förberedas med vad som förväntas av dem utifrån skolans kunskapskrav. Tillsammans planerar lärare och handledaren hur elevens lärande ska stödjas och följas upp i förhållande till utbildningens kunskapskrav (Skolverket, 2020e).

Bedömning och betyg används för att följa elevers kunskapsutveckling, men också för urval för fortsatta studier eller uppföljningar på skolenivå. Det är därför viktigt att eleverna bedöms likvärdigt. Skolverket anger formen för hur betygssättning ska utföras. Rektorn ansvarar för att betygen sätts enligt föreskrifterna och att eleverna informeras om grunderna för betygssättningen. Yrkeslärarens ansvar är att upplysa eleven och vårdnadshavaren om grunden för betyget (Skolverket, 2018). Eleven behöver veta vilka kurser som kommer att utföras på arbetsplatsen, vilka förväntningar de har på sig från skola och arbetsplats samt hur uppföljning och bedömning kommer att utföras (Skolverket, 2020e).

Inom det arbetsplatsförlagda lärandet ligger en stor del av bedömningen på iakttagelser från handledaren. Det är yrkesläraren som sätter betyget, eftersom det är ett myndighetsutövande, men handledaren ger ett underlag för betyget. Yrkesläraren är skyldig att skaffa sig all tillgänglig information om elevens kunskaper inför betygssättningen. För att detta ska bli så bra som möjligt bör handledare och lärare samtala och samverka för att den samlade bilden ska bli så tydlig som möjlig (Skolverket, 2011c).

För att följa elevens kunskapsutveckling och se att kunskapskraven följs utförs ett trepartssamtal. I detta samtal deltar yrkeslärare, APL-handledare och elev. Trepartssamtal är ett sätt att stödja handledningen ute på arbetsplatsen. Här stämmer yrkesläraren av hur det går för eleven d.v.s. vad som fungerar bra och vad som eleven måste utveckla för att nå skolans kunskapskrav som ligger till grund för betygssättningen. I detta möte kan även yrkesläraren se om skolan och arbetslivet talar samma språk och att handledaren lär ut det som skolan efterfrågar. Samtalet är också ett tillfälle att utbyta information mellan skolan och arbetslivet, så dessa ligger i linje med varandra (Skolverket, 2020e).

För att yrkesläraren ska göra en likvärdig bedömning av elevens kunskaper lyfter Grettve, Israelsson & Jonsson (2015) att det är värdefullt att ha ett brett underlag som de kan dra slutsatser utifrån. För att få ett sådant underlag krävs att yrkesläraren får information om vilka kunskaper elev har och vilka kunskaper den behöver utveckla för att nå kunskapskraven. Handledaren måste ge eleven möjlighet att träna på just de uppgifter som stämmer överens med mål och kunskapskrav och att dessa ligger i linje med varandra. För att förtydliga kunskapskraven för handledare och elev kan kunskapsmatriser/alignmentmatriser användas. Även Lundahl, (2015) lyfter vikten att jobba med bedömningsmatriser/checklistor som kopplar ihop målet med undervisning och bedömning. Det leder till att det blir det lättare för eleven att förstå vad de redan kan och vad som måste förbättras. Målen ska vara tydliga för eleven, så att de vet vad som förväntas av dem och vad skolan går ut på.

Under de nationella programråden, som arbetar mer övergripande, finns de lokala programråden. I gymnasieförordningen (2010:2 039 § 8) står det att det ska finnas ett lokalt programråd för gymnasieskolans nationella program. Dessa programråd har stor betydelse för yrkesutbildningen på lokal ort där avsikten är att öka samarbetet mellan skola och arbetsliv. Exempel på frågor som diskuteras är tillgång och behov av arbetsplatser, uppföljning och utvärdering av det arbetsplatsförlagda lärandet, APL-utbildningens kvalitet för elevers lärande utifrån kunskapskraven. I programrådet deltar lokala politiker, arbetsgivare, rektor, lärare, handledare, men även elever får komma till tals (Skolverket, 2020e).

Sammanfattningsvis har ansvaret för elevers kunskapsutveckling varierat över tid och ligger i dagsläget till stor del ute på APL för att ge eleven rätt verktyg för sitt kommande yrke. Det innebär att handledaren har ett stort ansvar att förmedla elevens kunskaper till yrkesläraren inför betygssättning. För att stödja denna process arbetas det på nationell nivå med styrdokument som sätter ramarna hur betygssättning ska gå till, vikten av handledarutbildning och APL-utvecklarutbildning för att öka kunskaperna bland handledare och yrkeslärare samt betydelsen

av fungerande programråd för att öka samarbetet mellan skola och arbetsplats. Ytterligare lyfts den lokala nivåns ansvar där skolan har huvudansvaret för elevens APL och där betydelsen av trepartssamtal, matriser och checklistor underlättar överföring av elevers kunskaper mellan handledare och yrkeslärare för att säkerhetsställa betygssättningen.

4. Tidigare forskning

Min studie riktas mot handledare ute på APL, om vilka uppfattningar de har om skolans kunskapskrav, hur kommunikationen mellan skola och arbetsplats fungerar och på vilka grunder yrkeslärare betygsätter eleven. I studiens inledning och bakgrund har olika myndigheter pekat på att det finns utmaningar för hur yrkeslärare och arbetslivets handledare kommunicerar med varandra. Den här delen handlar om hur forskningen diskuterar gällande de här frågorna.

4.1 Handledarkunskaper

Forskare har lyft frågan om handledarens kunskaper. En av dem är Lindström (2016) som pratar om att stärka bedömning och betygssättning under det arbetsplatsförlagda lärande. Det är önskvärt att handledare har genomgått en handledarutbildning för att skaffa sig de yrkeskunskaper som behövs för att handleda elever. Även Scholtz (2020) lyfter handledarens brist på erfarenheter, att de saknar nödvändiga kunskaper och färdigheter för att ge eleven de kunskaper och stöd som behövs för att klara yrkesutbildningen. Vidare lyfter Lindström (2016) att handledaren inte behöver ha någon formell utbildning för att handleda elever, men bör anses som lämpad för uppdraget. Detta är av stor betydelse eftersom handledaren är den centrala aktören under elevens APL. Den ska se till att eleven utvecklas mot kunskapskraven och bistå yrkesläraren med omdömen till betygssättning. Trots att många av handledarna har handledarutbildning så känner de sig osäkra i vad som ska bedömas och betygssättas. Handledarutbildningen fördjupar handledarrollen och ger ökad information och kunskap om bedömning och betygskriterier som ligger till grund för yrkesutbildningen. Även Lagström (2012) lyfter betydelsen i att stärka handledarens kompetens och insyn i skolans kunskapskrav. Ett tätt samarbete mellan handledare och yrkeslärare ökar förutsättningarna för att handledaren ska få de kunskaper som behövs för att de ska känna sig trygga. I dialogen bryts kunskapskraven ner i respektive kurs och avgränsas till de delar som ska uppnås på APL. Det finns även ett behov enligt Lindström (2016) av att fördjupa yrkeslärarnas bedömningskunskaper utifrån APL. Det skulle stärka yrkesläraren i bedömning och betygssättning eftersom betygssättningen inom det arbetsplatsförlagda lärandet skiljer sig från den skolförlagda betygssättningen och i och med det har då yrkesläraren enklare att handleda handledarna. Yrkesläraren ser även ett värde av att ha samma betygssystem en längre tid. Det bidrar till en kontinuitet och att alla inblandade talar samma språk. Paul (2017) lyfter betydelsen av att förstå vad det innebär att kunna och vara yrkeskunnig i yrkesutbildning vid handledning av elever. Är en bra undersköterska automatiskt en bra handledare, vilka samband och skillnader finns och hur förhåller de sig till varandra?

4.2 Samsyn av bedömningskriterier

Det framkommer att skolan och arbetslivet har olika bedömningskriterier och att vi talar olika språk. För att dessa verksamheter ska tala samma språk menar Tsagalidis (2008) att det finns ett behov av att yrkesläraren informerar handledaren om vilket uppdrag de har, vad de ska lära ut och vad som ska bedömas utifrån APL-placeringen. Därför är det viktigt att skolan och APL-platsen har en samsyn om yrket som stämmer överens med arbetsplatsens behov och skolans kunskapskrav för att eleven ska bli anställningsbar efter avslutad utbildning. Enligt Tsagalidis saknas lämpliga bedömningskriterier ute på arbetsplatserna. Elever bedöms utifrån kriterier som, gott uppförande och god attityd, vilket inte ingår i skolans kunskapskrav. Målet med yrkesutbildningen är att eleverna förbereds inför det kommande yrket på ett yrkesmässigt sätt och inte utifrån beteende. Det framgår i Brobergs studie (2014) att yrkeslärare ser skillnader mellan skola och arbetsliv, där verksamheterna har olika synsätt på bedömningskriterier av eleven. Arbetslivet efterfrågar punktlighet, samarbetsförmåga och vara sparsam med material, vilket inte ingår i kunskapskraven. Till och med elever nämner att handledare utgår från andra bedömningskriterier utanför skolans kunskapskrav enligt Wyszynska Johansson (2015). Kriterier som att vara närvarande, imitera handledare, vara aktiva och sysselsatta ligger till grund för omdömena. Eleverna anser att handledare inte har tillräckliga kunskaper om vad som ska betygssättas och att de saknar insyn i kunskapskraven och de är oroliga att detta kan ligga till grund för yrkeslärarens betygssättning i slutändan. Sandal, Smith & Wangensteen (2014) lyfter också att elever upplever att de råder olika bedömningskriterier mellan skolan och arbetslivet. Detta blir svårhanterligt och resulterar i en mängd olika bedömningsmetoder som inte gynnar eleven i slutändan. Eleverna upplever att det saknas likriktiga bedömningskriterier, verktyg för bedömning och yrkeskunskaper bland handledarna. För att förbättra bedömningen rekommenderas ett nära samarbete och en öppen dialog mellan skola och APL, för att överbrygga klyftan mellan dessa verksamheter. Lundgren (2006) lyfter frågan om kunskapskulturen i skolan angående den kunskapsbedömning som förekommer. Det framkommer att eleverna upplever sig slentrianmässigt bedömda och när de fick dåliga resultat fick de inte möjlighet att förstå vad som låg till grund för bedömningen och de visste inte vad de skulle förbättra för att utveckla sina kunskaper. Vad gör att denna kultur ser ut på detta sätt, vilka intressen och villkor är det som styr? Han menar att denna kultur är föränderlig och möjlig att påverka för att slippa slentrianmässiga bedömningar och istället utveckla det till en medveten handling.

4.3 Informationsöverföring

Det finns en rådande problematik och komplexitet med att överföra information om elevers yrkeskunskaper inom APL från handledare till yrkeslärare. För att det ska fungera bör det finnas rutiner mellan skola och arbetsliv som underlättar denna informationsöverföring. Treparsamtal är ett sätt att förbättra kommunikationen och informationsöverföringen mellan dessa verksamheter så att yrkesläraren får den information som behövs för att betygssätta eleven (Lindström, 2016). I trepartssamtalen kan handledare och yrkeslärare arbeta med checklistor för att tydliggöra elevers yrkeskunskaper. Här beskrivs hur arbetet ska utföras utifrån de olika

nivåerna i kunskapskraven. De olika kriterierna sätts in i olika rutor som konkretiserar hur eleven ligger till kunskapsmässigt enligt Lindström (2016). Detta dokument finns tillgängligt för elev, handledare och yrkeslärare och revideras och bockas av regelbundet enligt Lagström (2012). Det arbetsplatsförlagda lärandet utgör en stor del av yrkesutbildningarna, Scholtz (2020) ställer sig kritisk till om APL- platserna följer de bedömningsformulär som grundar sig på skolans kunskapskrav. Det framkommer i studien att bedömningsformulären används allt för sällan för att bocka av vad som förväntades av eleven och vilka bedömningskriterier som är uppfyllda. Resultatet visade att det saknades bedömningsunderlag för att säkerställa elevens kunskaper. Yrkeslärarens betygsättning av eleven under det arbetsplatsförlagda lärandet grundar sig på handledarens omdömen och är därför en andrahands bedömning enligt Wyszynska Johansson (2015). För att yrkesläraren ska få tillräckligt med underlag för sin betygsättning kan en loggbok användas. I loggboken skriver eleven om dagens händelser och reflekterar och utvärderar olika situationer under sin APL. Loggboken kan vara ett verktyg för yrkesläraren att följa eleven och se hur den tänker och reflekterar. Den kompletterar handledarens omdömen och kan utgöra en förstahands information om elevens kunskaper. Loggböcker har tidigare gjorts i pappersformat men kan med fördel göras på datorn menar Berg Christoffersson (2015). I och med digitaliseringen ses en ökad informationsöverföring på internet. I skolans värld används redan digitala verktyg för kunskapsinläring och är en naturlig del av lärandet. För att följa denna digitaliseringstrend, som vi ser i samhället, kan digitala hjälpmedel även användas inom APL. Fördelarna med att ha en digital dialog mellan yrkeslärare, handledare och elev är för att stödja uppföljningen av elevens kunskaper. Det nätbaserade forumet ska vara ett verktyg för att underlätta informationsöverföringen och tydliggöra elevens kunskaper och utveckling mot kunskapskraven mellan instanserna. Här kan alla ovanstående parter lyfta upp situationer och frågeställningar som förekommer under elevens APL. Underlaget kan visa vilket yrkeskunnande eleven har och kan då ligga till grund för yrkeslärarens betygsättning. Vål fungerande programråd, både nationellt och lokalt, har en avgörande betydelse enligt Lagerström (2012) för att yrkesutbildningen ska fungera inom gymnasieskolan. Införandet av programråd kan bidra med att stärka samarbetet mellan skola och arbetslivet. Nationella programrådet består av företrädare från arbetslivet som tillsammans med Skolverket, skolinspektionen och forskare inom området bistår med rådgivande funktion i det arbetsplatsförlagda lärandet. De lokala programråden består av företrädare med arbetsgivare, handledare, yrkeslärare och elever som arbetar för att främja den arbetsplatsförlagda utbildningen på den lokala arbetsplatsen.

Sammanfattningsvis i denna del av studien är forskare överens om betydelsen av att handledare har gått handledarutbildning. Trots att det framkommer att stor del av vård- och omsorgspersonalen redan gått den, råder det osäkerhet. Ett fungerande samarbete mellan handledare och yrkeslärare är A och O för att yrkesläraren ska kunna handleda handledaren i omdömesfrågor. Det är även önskvärt att yrkesläraren har genomgått APL-utvecklarutbildningen för att stärka sina bedömningskunskaper. Fortsättningsvis framgår att forskare är överens om att det talas olika språk mellan verksamheterna och att bedömningskriterierna inte alltid samstämmer. För att kunskapsöverföringen mellan dessa verksamheter ska fungera lyfts värdet av fungerande programråd, trepartssamtal, checklistor och loggböcker.

5. Teori

5.1 Sociokulturellt perspektiv

I detta kapitel beskrivs val och ställningstagande som gjorts när det gäller teoretiska perspektiv. Nedan följer en kortfattad tillbakablick från det sociokulturella perspektivet, efter det kommer en beskrivning av mediering som redskap och det proximala utvecklingszonerna, samt en beskrivning av begreppet sociogenes. Avslutningsvis en beskrivning av relevansen av teorin i relation till syfte och frågeställningar.

Inför detta examensarbete har val av teori cirkulerat mellan pragmatismen och det sociokulturella perspektivet. Pragmatismens begrepp ”learning by doing” lyfter vikten av att praktiska moment varvas med teoretiska kunskaper för att öka inläringen hos individen, medan det sociokulturella perspektivet betonar att det största lärandet sker i samspel med andra människor (Lundgren, 2017). Denna studie kommer att fokusera på det sociokulturella perspektivet där Lev Vygotskij anses vara den som är upphovsmannen och har fått äran att skapa detta perspektiv. Under 1900-talets början intresserade han sig för skolutveckling och arbetade med frågor om lärande och utveckling. I början hade perspektivet stor spridning, men förbjöds senare i öst och trängdes undan i väst. På 1980- och 1990-talet blossade intresset upp igen, vad som låg till grund för det kan vara vikten av det sociala samspelet i lärande och utveckling. Vygotskij var speciellt intresserad av människors utveckling ur både det sociokulturella perspektivet men också ur ett biologiskt perspektiv, han ville se hur dessa dimensioner samverkade. Han hade två medhjälpare, Lurias och Leontives, som bidrog med utvecklingskunskaper inom perspektivet, så dessa tre tillsammans lade grunden till detta perspektiv (Lundgren, 2017).

Ett begrepp som används flitigt inom det sociokulturella perspektivet är mediering. Det innebär att människan använder verktyg för att förstå och agera i sin omvärld, där språket är ett av de viktigaste verktygen. Det utgår ifrån att människan kan ta till sig kunskaper och färdigheter i olika sammanhang. Genom att samspeja med andra kan människan ta till sig nya kunskaper och tolka informationen på ett nytt sätt. Språket är ett verktyg som vi använder för att beskriva och förklara, tänka och förstå. Att få till ett samspel med andra människor där det finns utrymme för att diskutera och förhandla om innehållet är viktiga aspekter för lärandet (Lundgren, 2017).

Ett annat välbekant uttryck som Vygotskij använder är den proximala utvecklingszonen. Lärandet handlar inte bara om vilka hinder en människa har, menar Vygotskij, utan vilka möjligheter den har för att lära nytt, om den får rätt hjälp. En god bedömning av en elevs kunskaper, bör utifrån det sociokulturella perspektivet inte endast grunda sig på nuvarande kunskap utan också till den potentiella utveckling eleven kan göra med rätt handräckning. Vygotskij säger att lärandet är en ständig process. När en människa har lärt sig en sak, är den redo att lära nytt. Från början behöver personen hjälp av någon som kan mer, en som ställer frågor och leder personen vidare i sitt tänkande och tar personen vidare i sitt arbete. (Lundgren, 2017). I pedagogiska situationer används det engelska ordet scaffolding, som betyder

kommunikativ stöttning som innebär lärandet i ett samspel med hjälp av andra där kommunikationen fungerar som stöttning och hjälpmedel (Lundgren, 2017).

Inom det sociokulturella perspektivet lyfts begreppet sociogenes, som innebär att det mänskliga ursprunget och dess utveckling formas utifrån traditioner. Begreppet används vanligen i kulturella gemenskaper där människor vuxit upp eller befunnit sig och anser att det som finns inom denna gemenskap ingår och är självklart. Om någon skulle påstå att det inte är självklart skulle protester uppstå. Genom att använda det medierade verktyget språket, kan människan utvecklas och lära nytt. En ökad kommunikation med andra människor gör att vi kan ta till oss ny information och börja tänka nytt och omvärdera det som vi tyckte var självklart tidigare. Det tidigare kan kännas obrukbart och vi förändras, utvecklas och anpassar oss till det nya, vilket känns självklart tills något nytt dyker upp (Lundgren, 2017).

Det som är viktigt och betydelsefullt utifrån det sociokulturella perspektivet i detta examensarbete är kommunikationen mellan yrkesläraren och handledaren. I det sociokulturella lärandet framkommer att språket är ett viktigt redskap för hur människor lär. För att förstå det måste vi ha klart för oss hur kunskaper och färdigheter utvecklas kollektivt. I relevans till studiens syfte och frågeställningar är det intressant att se hur kommunikationen mellan yrkeslärare och handledare fungerar, vilka yrkeskunskaper handledaren har, om de talar de samma språk och bedömer de samma saker? För att eleven ska få en likvärdig bedömning i det arbetsplatsförlagda lärandet, är det av stor vikt att yrkeslärare och handledare har en fungerande kommunikation där skolans kunskapskrav och arbetslivets produktionskrav samstämmer och drar mot samma håll.

6. Metod

I detta kapitel motiveras och redogörs för val av metod utifrån studiens syfte. Avsnittet tar upp hur jag gjort urvalet för undersökning, studiens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Det tar även upp hur genomförandet gick till samt hur analysen och bearbetningen av data hanterades, avslutningsvis vilka etiska övervägningar som gjorts.

6.1 Insamling av data – kvalitativ intervju

Syftet med den här studien var att undersöka vilka uppfattningar handledaren har i skolans kunskapsmål, hur kommunikationen mellan skola och arbetsplats fungerar och på vilka grunder yrkesläraren betygsätter eleven. Jag valde att genomföra studien med en kvalitativ metod. Enligt Olsson & Sörensen (2011) kännetecknas en kvalitativ metod med att man vill förstå en situation utifrån ett helhetsperspektiv. Därför valde jag att samla in data genom kvalitativa intervjuer. Meningen med den kvalitativa insamlingsmetoden är att hitta olika mönster som karakteriserar något unikt enligt Olsson & Sörensen (2011) vilket passar denna studie bra, eftersom det är just mönstret i språket mellan handledaren och yrkesläraren som studien söker. I det sociokulturella perspektivet som används i den här studien anses intervjuer som något gemensamt, där dialogen växer fram tillsammans mellan deltagarna.

Till studien skapades en intervjuguide (Bilaga 1) kring temat vård- och omsorg som innehöll ett antal teman med öppna frågor för att minska risken att lägga frågorna i munnen på respondenten. Frågorna som handledarna besvarade i min studie gick därför inte att svara ja och nej på för att uppvisa mätbara resultat. De intervjuer som genomförts inom ramen för denna studie har varit semistrukturerade. Genom att använda sig av denna form av intervjuer innebär det att frågorna var färdigformulerade där jag var flexibel för ordningsföljden och tillåtande för uppföljningsfrågor, så att respondenten fick möjlighet att ta upp ämnen och utveckla sitt resonemang. Det gav även mig som intervjuare möjlighet att själv kunna leda in samtalen mot aspekter jag uppmärksammat under intervjun och därmed ställa följdfrågor. Intervjuerna spelades in genom ljudfiler genom datorn för att sedan transkriberas ner för bearbetning och urval av materialet (Fejes & Thornberg, 2019).

Fördelarna med en kvalitativ intervju är bland annat att bortfallet inte blir så stort som vid en enkätstudie. Vid intervjuer är det också enklare för forskaren att ställa följdfrågor till respondenten, för att reda ut missförstånd men även för att få en djupare förståelse för handledarens och studiens ämne (Olsson & Sörensen, 2011). Det finns inte bara fördelar med en kvalitativ intervju som metod utan även nackdelar. I en kvalitativ intervju är det till fördel att observera och iaktta situationen för att lättare förstå och tolka svaren. Tyvärr är observation en tidsfråga i min studie, då jag skulle behövt observera handledare och elever under en längre tidsperiod, därför intervjuade jag endast handledarna. Det är också besvärligare att ta hand om data i efterhand och mer tidskrävande än en kvantitativ metod (Olsson & Sörensen, 2011).

6.2 Urval av deltagarna

Jag valde att begränsa studien inom en kommun. Jag valde en närliggande kommun av praktiska och geografiska skäl, samt att jag inte hade någon koppling dit som kunde påverka resultatet. Jag kontaktade yrkeslärare inom vård och omsorg på gymnasieskolan och beskrev att jag gjorde mitt examensarbete på yrkeslärarprogrammet och frågade om de kunde hjälpa mig få kontakt med utbildade undersköterskor som kunde vara relevant för min studie. Inkluderingskriterierna för att vara med i studien var att handledarna skulle ha undersköterskeutbildning, hade någon form av handledarutbildning och handlett vårdelever. Exkluderingskriterier var att handledarna saknade undersköterskeutbildning, ingen handledarutbildning och inte handlett vårdelever. Jag framförde för yrkeslärarna att det vore intressant att ha ett blandat åldersspann på respondenterna men också varierande anställningstid och hur länge de varit verksamma undersköterskor. Jag kontaktade de undersköterskor som tackat ja till studien på telefon där vi bestämde datum, tid och plats under hösten 2020 när intervjuerna skulle ske, vilket skedde under veckorna 46 och 47. När jag kontaktade de sex undersköterskorna som hade tackat ja till att delta i studien fick jag ta del av bakgrundsinformation kring dem för att se om de matchade mina inkluderingskriterier för studien. För att förhålla mig till konfidentialitetskravet (Dimenäs, 2007) har jag summerat information kring dem och namngivit handledarna vid fiktiva namn 1,2,3,4,5 och 6. Respondenternas namn, arbetsplats, och år i yrket togs upp i intervjuerna, som sedan numrerats i icke kronologisk ordning, som gör att det inte går att spåra vem som sagt vad. Alla forskningspersoner var handledare, fortsättningsvis i resultatdelen kommer begreppet handledare att användas.

6.3 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Ett begrepp som används för att beskriva kvalitet i forskning är validitet. Det handlar om mätningens relevans och giltighet, att det som ska undersökas i studien utgår från syftet och frågeställningen och blir undersökt dvs. att man mäter det som ska mätas. I stället för att använda begreppet validitet kan även trovärdighet och tillförlitlighet användas som anses vara mera anpassat för kvalitativ forskning (Fejes & Thornberg, 2019). Genom att koppla intervjuguiden till studiens syfte och frågeställningar ser jag till att frågorna är relevanta för studien. Enligt Fejes & Thornberg, (2019) bör intervjuguiden innehålla ett antal teman med frågor som man ställer till respondenten. Under intervjuerna ställde jag följdfrågor som kunde reda ut missförstånd och som ledde till noggrannare förklaringar.

Reliabilitet mäter tillförlitligheten och pålitligheten, dvs. att vi får samma resultat varje gång vi mäter. Det är svårare att uppnå hög reliabilitet vid kvalitativa studier med tanke på att jag som intervjuare kan påverka respondenten. För att försäkra mig om så hög reliabilitet som möjligt utformade jag intervjufrågorna så de var tydliga och inte ledande samt att jag var noggrann vid transkriberingen och vid analysen (Olsson & Sörensen, 2011).

Generaliserbarhet innebär i vilken omfattning studiens resultat kan användas på personer, situationer och händelser som inte ingått i studien. I den här studien har jag valt att intervjua utbildade undersköterskor i blandade åldrar med olika lång arbetserfarenhet. Vilket stärker studiens generaliserbarhet då resultatet blir mer generaliserbart för samtliga undersköterskor. Dock skulle generaliserbarheten kunna förstärkas genom att ha en större undersökningsgrupp och genom att göra studien på flera orter i landet (Fejes & Thornberg, 2019). Generaliserbarheten blir därför begränsad i den här studien.

6.4 Genomförande

Innan intervjuerna började skickade jag ut ett informationsbrev (Bilaga 2) till de undersköterskor som hade tackat ja till att vara med i studien. I informationsbrevet beskrev jag vem jag var och avsikten med att jag kontaktade dem, samt att jag som forskare förhöll mig till vetenskapsrådets individskydds krav (Dimenäs, 2007). Innan intervjuerna satte igång gjorde jag en provintervju med en testperson för att testa om intervjufrågorna och röstinspelningen fungerade, samt även för att få återkoppling och synpunkter på materialet. Det visade sig att både intervjufrågorna och ljudinspelningen fungerade bra. Intervjun började med en kort presentation om mig och en inledning med studiens syfte och frågeställningar. De första minuterna är avgörande hur intervjun kommer att gå enligt Fejes & Thornberg, (2019) så det är av stor vikt att respondenten känner sig bekväm och trygg. Innan intervjuerna påbörjades fick respondenten godkänna att det var okej att spela in intervjuerna med hjälp av ljudfiler genom datorn. När samtliga intervjuer var genomförda påbörjade jag arbetet med att sammanställa resultaten. Jag använde mig av en induktiv ansats då jag inte vill ställa någon hypotes kring studien, utan vill vara öppen för olika förklaring och inte utesluta något innan forskningen börjat (Fejes & Thornberg, 2019).

6.5 Analys och bearbetning

Grunden av materialet till denna studie består av inspelade ljudfiler som jag har transkriberat ner i text. Jag gjorde ett urval från transkriberingen om vad som var intressant och relevant för studien. För att enbart ta med material som är relevant för studiens syfte och frågeställningar har materialet reducerats. Ett vanligt sätt att genomföra en kvalitativ materialanalys på är att använda sig av en innehållsanalys, vilket jag gjorde. En innehållsanalys hjälper till med att hitta samband och göra jämförelser i materialet (Fejes & Thornberg, 2019). Analysen av intervjuerna gjordes utifrån de 4 steg som beskrivs av ovanstående författare. Steg 1 innebär att forskaren läser den transkriberade texten noggrant och noterar teman som framkommer, så jag började med att läsa igenom det insamlade materialet för att få en helhetsbild och sedan kategoriserade jag citaten i den transkriberade texten. Steg 2 innebär att identifiera återkommande mönster, så utifrån de olika sambanden i materialet tematiserade jag återkommande mönster som framkom i intervjuerna med handledarna utifrån studiens syfte och frågeställningar. Steg 3 innebär listning av de olika mönstren som framträder och sedan sortera in dem i teman. Här sammanfördes mönstren, om vad som hörde ihop under samma tema och överordnade rubriker skapades. Steg 4 innebär att göra en sammanfattande tabell med tillhörande citat som illustrerar vilka teman som framträder i studien. I denna studie framträdde dessa olika teman, som framgår i tabellen nedan.

Innehållsanalys av de teman som presenteras under resultatet:

Mönster-Överordnat Tema 1- Vilka uppfattningar har handledarna om skolans kunskapskrav	
Handledarnas erfarenheter och utbildning	”Erfarenheten har man från undersköterskeutbildningen och från de elever man handlett genom åren”
Osäker på skolans kunskapskrav	Nej jag vet inte vad skolan har för kunskapskrav, känner mig osäker.
Olika bedömningskriterier mellan skolan och arbetsplatsen	Viktigt att kunna ta ansvar och vara saklig, vara lugn och lyhörd, brinna för äldre, väldigt viktigt att kunna spela teater och dra vita lögnen om man ska arbeta med äldre, speciellt om man arbetar med dementa.
Mönster-Överordnat Tema 2- Nuvarande rutiner för samarbete och informationsöverföring mellan skolan och APL	
Trepartssamtal, arbetsplatsbesök	Det sker genom trepartssamtalen som vi har med yrkesläraren var sjätte vecka. Där ställer yrkesläraren frågor till oss handledare om hur det går för eleven och de frågar också eleven hur den tycker att det går.
Checklista, bedömningsformulär, loggbok	Har sett att eleven skriver i datorn som en dagbok, vi kan läsa men inte skriva i den, tror jag. Såg att yrkesläraren kan kommentera eleven i loggboken. Här framkommer elevens tankar.
Mail, SMS, telefonsamtal	Samarbetet fungerar bra, det är enkelt och lätt att få kontakt. Kontakt utanför de planerade besöken sker via mail och SMS.
Mönster-Överordnat Tema 3-Förslag till förbättrad informationsöverföring mellan skolan och APL	
Utveckling av Skolverkets handledarutbildning.	Det fanns vissa påståenden om skolans kunskapskrav, men inte vad man som handledare bör

	tänka på vid omdömena. Jag skulle önska att det framgick mer tydligt i webbutbildningen vad eleven ska lära sig, hur man checkar av vad eleven lärt sig. Så man har något tydligt att gå på.
Muntlig och skriftlig information av yrkesläraren	Jag skulle vilja ha mer tydlig information om vad som förväntas av mig. Inte bara på papper utan att jag och yrkesläraren satte oss ner innan vi träffar eleven och gick igenom det som förväntades av mig, så jag gör ett bra jobb
Utveckling och förtydligande av checklistan	Checklistan är knepigt formulerad, den är formellt skriven. Skulle underlätta om det var ett enklare språk, lättare att förstå vad som ska göras.

6.6 Etiska överväganden

För att genomföra en studie måste man ta hänsyn till etiska aspekter, vilket jag också har gjort i denna studie. Vetenskapsrådet (2017) har sammanställt 8 allmänna regler som jag som forskare måste följa. Dessa 8 regler innebär att jag måste, 1 tala sanning om min forskning, 2 granska och redovisa utgångspunkterna för studien, 3 redovisa metoder och resultat, 4 redovisa kommersiella intressen och bindningar, 5 inte stjäla forskningsresultat från andra, 6 hålla god ordning i forskningens dokumentation och arkivering, 7 inte skada människor, djur och miljö, 8 vara likvärdig i bedömningen av andras forskning. Dimenäs (2007) lyfter individskyddskravet för forskningsprojekt som har tagits fram av vetenskapsrådet och innehåller fyra huvudkrav. De fyra huvudkraven benämns informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.Handledarna som medverkade i studien fick information om individskyddskravet innan de beslöt sig för att delta. Jag använde mig av alla de fyra huvudkraven och de står för följande.

Informationskravet innebär att alla deltagare i studien ska bli informerade om studiens syfte, att det är frivilligt att vara med och det är okej att avsluta deltagandet när som helst under studiens gång. Denna information gick ut till handledarna via ett informationsbrev när jag mailade yrkeslärarna på gymnasieskolan genom att tala om vem jag var, syftet med studien och vad som gäller om man deltar i studien.

Samtyckeskravet innebär att respondenterna själva bestämmer över sitt deltagande i studien. Denna information fick handledarna i informationsmailet samt att jag påpekade det ytterligare när vi träffades igen vid intervjutillfället. Respondenterna fick skriva på samtyckesblankett (Bilaga 3).

Konfidentialitetskravet innebär att de som ställer upp i studien ska ges största möjliga konfidentialitet, vilket betyder sekretess. Inga personuppgifter eller privata data ska finnas med i studien. För att säkerhetsställa detta så namnges inte på vilket ort, kommun eller vilken arbetsplats deltagarna arbetar på. Jag namngav heller inte ort eller respondenterna i studien med namn utan kallade dem 1,2,3,4,5 och 6.

Avslutningsvis så användes nyttjandekravet vilket innebär att allt material som studien har samlat in får bara användas till det studien syftar till. Jag meddelade respondenterna att allt material från studien kommer att kasseras när studien är klar.

7. Resultat

I detta kapitel redovisas materialet som samlats in via intervjuer med handledarna. Forskningsfrågorna redovisas under egna avsnitt som framkommit ur analysguiden och i detta examensarbete framträdde tre olika teman. Resultatet redovisas och presenteras med några citatutdrag från intervjuerna med handledarna. Den första delen handlar om vilka uppfattningar handledarna har i skolans kunskapskrav. Den andra delen handlar om vilka nuvarande informationsrutiner som används mellan de olika verksamheterna för att förmedla elevens yrkeskunskaper mellan handledare och yrkeslärare. Den tredje och avslutande delen handlar om vilka förslag till förbättringsområden som handledarna ser för att förbättra informationsöverföringen mellan skola och arbetsplats för att säkerställa en likvärdig betygssättning för eleverna.

7.1 Vilka uppfattningar har handledarna om skolans kunskapskrav

I studiens första frågeställning undersöks vilka uppfattningar handledarna har i skolans kunskapskrav, hur kommunikationen mellan skola och arbetsplats fungerar och på vilka grunder yrkesläraren betygsätter eleven. I den här delen lyfts frågan vilka uppfattningar handledarna har, vilken insyn de har i skolans kunskapskrav samt om skolan och arbetsplatsen bedömer samma yrkeskunskaper hos eleven.

Intervjuerna visade att samtliga handledare är utbildade undersköterskor och har erfarenhet av att handleda elever på APL, några av handledarna har riktigt lång erfarenhet, upp mot 30 år. De anser sig ha fått tillräckligt med erfarenhet genom åren av att handleda elever, men någon har även erfarenhet av att själv har varit elev och vet hur det känns att vara ny på en arbetsplats. De motiverar sin erfarenhet med att de har grundläggande undersköterskeutbildning som ligger till grund för de yrkeskunskaper som behövs för att handleda elever. Samtliga handledare har också utöver sin undersköterskeutbildning någon form av handledarutbildning. Några som arbetat länge har den äldre formen av handledarutbildning, men flertalet har också gått Skolverkets webbutbildning de senaste åren för att uppdatera sina kunskaper.

Jag har fått kunskaper från Skolverkets webbutbildning som jag precis gått. Erfarenheten har man från undersköterskeutbildningen och från de elever man handlett genom åren. Men den största erfarenheten har man från när man själv var elev. Man tänker på hur handledarna behandlade mig. Vad var bra och mindre bra? (Handledare 2).

Trots att handledarna har lång erfarenhet så lyfter de fram att kunskaper behöver förnyas och som person måste man utvecklas och lära sig nya saker, ibland glömmer man saker och man blir aldrig fullärd. Samtliga handledare upplever att den ny webbaserade handledarutbildningen

var bra och att de fick dem att tänka till lite, men mycket av informationen hade de redan kännedom om. Det framkommer i intervjuerna en önskan om att webbutbildningen skulle ha varit mer inriktad på vård och omsorg och inte riktad till alla yrkesutbildningar, eftersom vård och omsorgsarbetet arbetar med människor och skiljer sig från andra yrkesprogram som t.ex. industri och fordon. Handledarna anser även att Skolverkets webbutbildning saknade tillräckligt med information om skolans kunskapskrav och hur de ska gå tillväga vid bedömning.

Skolverkets webbutbildning var bra, men skulle ha varit mer inriktad på vård- och omsorg, eftersom det kan skilja sig mellan olika program. Det fanns vissa påståenden om skolans kunskapskrav, men inte på vad man som handledare bör tänka på vid omdömen. Jag skulle ha önska mig mer att det framgick mer tydligt i webbutbildningen vad eleven ska lära sig (Handledare 1).

Det framkommer i intervjuerna att oavsett om handledarna har undersköterskeutbildning, lång erfarenhet och handledarutbildning så upplever flertalet av handledarna att de inte har så stora kunskaper i vilka kunskapskrav skolan har och på vilka grunder yrkesläraren sätter betyg. Flertalet av handledarna beskriver att de inte riktigt vet vad som förväntas av dem som handledare, varken av Skolverket eller yrkesläraren. De känner sig osäkra om vad som ska bedömas och var de kan hitta den kunskapen. De upplever att de inte fått tydliga instruktioner innan eleven kommer på APL om vad de som handledare ska lära eleven och vad som bedöms. De nämner även att de inte fått någon egen tid med yrkesläraren där de kunnat sitta ner och prata och gå igenom APL-pärmen utan elevens närvaro, vilket var en viktig punkt i den webbaserade utbildningen.

Nej jag vet inte vad skolan har för kunskapskrav, känner mig osäker. Kanske står kunskapskraven i pärmen, kanske har vi inte läst riktigt. Men vi har inget möte där vi ensam träffar yrkesläraren och går igenom pärmen innan eleven kommer för att få reda på vad som förväntas av oss handledare (Handledare 3).

En av handledarna upplever sig ha insyn i skolans kunskapskrav och nämner att det sitter en checklista i APL-pärmen som eleven har med sig ut på APL. Handledaren beskriver att det finns bedömningskriterier för elevens kunskapsnivå som är indelade i olika nivåer och bockas av vartefter eleven har utfört momentet. Det finns även annan viktig information i pärmen som kan vara bra att känna till. Information om vad handledare ska bedöma har blivit bättre med åren, jämfört med tidigare då informationen var väldigt bristfällig.

Skolans kunskapskrav framgår i pärmen på checklistorna som man bockar av vad eleven gjort. Tycker att informationen har blivit tydligare de senaste åren, ser bättre vad vi ska lära ut och då kan vi koncentrera oss på det (Handledare 4).

I intervjuerna med handledarna framkommer det att det kan förekomma vissa skillnader mellan skolans och arbetsplatsens syn på vilka yrkeskunskaper som ligger till grund för bedömning och vilka yrkeskunskaper som eleven bör utveckla för att nå en yrkesexamen. Skolan och arbetsplatsen är olika verksamheter och för elever som är ute på arbetsplatsförlagt lärande hamnar mellan dessa två verksamheter, där handledaren är den som bedömer elevernas yrkeskunskaper, men det är yrkesläraren som betygsätter eleverna utifrån skolans

kunskapskrav. Det framgår att flertalet av handledarna tror att skolan har högre och mer detaljerade kunskapskrav jämfört med arbetsplatsens efterfrågan på yrkeskunskaper.

Har inte riktig koll på det, vet inte riktigt vad skolan och yrkesläraren förväntar sig utav mig, men kanske har skolan utifrån skolanskunskaps krav större och mer detaljerade krav jämfört med oss handledare och arbetsplatsens krav (Handledare 3).

I flertalet av intervjuerna framgår det att handledarna bedömer eleverna utifrån vissa bedömningskriterier som inte ligger till grund för skolans kunskapskrav, utan kanske mer utifrån kunskaper som efterfrågas från arbetsplatsens sida. Handledarna lägger fram bedömningskriterier som att eleven måste kunna ta ansvar, vara saklig, ha rätt personlighet, komma i tid, vara initiativrik, brinna för äldre och en handledare uttrycker att det kan vara bra att kunna spela teater och dra vita lögner, speciellt om man arbetar med dementa.

Viktigt att kunna ta ansvar och vara saklig, vara lugn och lyhörd, brinna för äldre, väldigt viktigt att kunna spela teater och dra vita lögner om man ska arbeta med äldre, speciellt om man arbetar med dementa (Handledare 1).

Samtidigt framgår det i intervjuerna med handledarna att vissa av bedömningskriterierna som de nämner samstämmer med skolans kunskapskrav. Några av handledarna nämner yrkeskunskaper som är bra att eleven har är ett bra förhållningssätt, bra bemötande, vara social, empatisk, visa respekt och förmågan att samarbeta är kriterier som arbetsplatserna inom vård och omsorg efterfrågar.

Rätt personlighet, ser människan. Ett bra förhållningssätt mot människor och att kunna samarbeta är viktigt. Bra bemötande är det viktigaste, har man inte det så är det svårt att lära sig. De andra sakerna kan man lära sig under APL- tiden (Handledare 4).

Vid frågan om hur handledarna ser på de olika verksamheternas samsyn på yrkeskunskaper så vet handledarna inte hur bilden ser ut. De har en önskan om att verksamheterna talar samma språk och drar åt samma håll eftersom det annars blir svårt för eleven att veta vilka krav som gäller. Samtidigt så lyfter handledarna att skolans kunskapskrav bör följa branschens krav eftersom det är där eleven ska arbeta efter avslutad utbildning.

Jag hoppas det eftersom att det är hos oss eleven ska vara efter avslutad utbildning och inte i skolans värld. Så det är jätteviktigt att vi talar samma språk (Handledare 5).

Sammanfattningsvis så var alla handledare som ingick i studien utbildade undersköterskor och samtliga hade någon form av handledarutbildning. De hade även varierad erfarenhet av att handleda elever. Trots att de både hade erfarenheter och kunskaper så upplevde de flesta att de inte hade tillräckliga kunskaper om skolans kunskapskrav, trots att majoriteten av handledarna har gått Skolverkets webbutbildning. De upplevde osäkerhet om vad de skulle lära ut samt vad som skulle bedömas. En minoritet av de intervjuade upplevde insyn i skolans kunskapskrav och att det med åren har blivit bättre och bättre med information kring bedömningskriterierna. Det framgick även att i vissa fall talar skolan och arbetslivet olika språk, där handledare lyfter kriterier som att komma i tid, vara saklig och spela teater vilket inte samspelar med skolans

kunskapskrav. Samtidigt finns det vissa likheter i bedömningskriterierna som bra bemötande, social förmåga och att kunna samarbeta med andra.Handledarna upplever att skolan har högre kunskapskrav jämfört med arbetsplatsen, men att det är av största vikt att verksamheterna drar åt samma håll eftersom eleverna förhoppningsvis kommer att arbeta inom vård- och omsorg i framtiden.

7.2 Nuvarande rutiner för samarbete och informationsöverföring mellan skolan och APL

I studiens andra frågeställning undersöks vilka nuvarande rutiner skolan och arbetsplatsen använder för informationsöverföring av elevens yrkeskunskaper inför bedömning och betygssättning. I intervjuerna med handledarna framträder tre huvudgrupper som de använder för att föra över information på. Dessa tre grupper är trepartssamtal och arbetsplatsbesök, checklista, bedömningsformulär och digital loggbok samt mail, SMS och telefonsamtal.

Trepartssamtalet sker mellan elev, handledare och yrkeslärare, som är förinbokade och sker var sjätte vecka. Under dessa trepartssamtal ställer yrkesläraren frågor till handledaren om hur det går för eleven och de frågar också hur eleven tycker att det går. Under samtalet framgår vad eleven redan kan och vad eleven bör träna på mer. Diskussionen sker fritt utan något bedömningsformulär eller checklistor, yrkesläraren dokumenterar i sina egna anteckningar.

Det sker genom trepartssamtalen som vi har med yrkesläraren var sjätte vecka. Där ställer yrkesläraren frågor till oss handledare om hur det går för eleven och de frågar också eleven hur den tycker att det går. Sedan diskuterar man fritt. Vi använder oss inte av något dokument, checklista eller pärm som underlag (Handledare 1).

Arbetsplatsbesök har tidigare gjorts, innan Corona kom, men har nu lagt åt sidan i väntan på att Corona ska minska och att yrkesläraren är välkommen in på arbetsplatsen igen. Arbetsplatsbesöken har varit oanmälda, yrkesläraren dyker bara upp på arbetsplatsen och är med eleven i en omvårdnadssituation. Eleven får ta kommandot och yrkesläraren är elev åt eleven som får handleda och visa vad den har lärt sig på APL.

Arbetsplatsbesök har tidigare gjort där yrkesläraren kommer och deltar i omvårdnadsarbetet och är elev till eleven för att se hur eleven jobbar. Men inte i nuläget på grund av Corona (Handledare 5).

När det nu i dagsläget inte är tillåtet med arbetsplatsbesök på grund av Corona så framkommer det i intervjuerna att eleven använder den digitala loggboken. I loggboken skriver eleven ner sina tankar om vad som fungerar bra, mindre bra, vad som är lätt, vad den upplever svårt och om speciella händelser som inträffar på APL. Någon av handledarna tror att de bara kan läsa vad eleven skriver och att det bara är eleven och yrkesläraren som kan skriva i loggboken. Någon av handledarna tror också att alla elever inte har tillgång till en digital loggbok utan skriver i ett anteckningsblock.

Har sett att eleven skriver i datorn som en dagbok, vi kan läsa men inte skriva i den, tror jag. Såg att yrkesläraren kan kommentera eleven i loggboken. Här framkommer elevens tankar (Handledare 2).

I intervjuerna framgår att eleverna har en pärm med sig när de kommer till APL.Handledarna upplever att det är mycket information i pärmen som de inte har hunnit läsa och inte har insyn i. I pärmen finns checklistan som fungerar som underlag för att bedöma elevens yrkeskunskaper. Det är lite oklart bland majoriteten av handledarna när man använder checklistorna och hur de ska fylla i dem.

Checklistan är knepigt formulerad, den är för formellt skriven. Skulle underlätta om det var ett enklare språk, lättare att först vad som ska göra då (Handledare 5).

Som grund för bedömning används även ett gediget bedömningsformulär som innefattar många områden, allt från stort till smått. Formuläret delas ut av yrkesläraren två gånger per år, en gång på höstterminen inför halvårsbedömningen och en gång på våren innan slutbedömning. Bedömningsformuläret upplevs av handledarna som ett stort och tungt dokument som är svårt att fylla i på så kort tid. Det är många sidor med många frågor som är komplexa och tidskrävande att fylla i.

Vi fick tidigare ett bedömningsformulär av yrkesläraren med olika områden allt från bemötande till allt möjligt som vi skulle fylla i hur eleven genomförde olika moment. Det påtalade jag att vi skulle behövt mycket tidigare eftersom det är så mycket att fylla i och tar mycket tid (Handledare 2).

Utöver de ovanstående formella informationskanalerna så använder handledarna mail, SMS och telefonsamtal när de behöver komma i kontakt med yrkesläraren utanför de planerade besöken. Ibland kan det dyka upp frågor som handledaren behöver ha svar på snabbt och inte kan vänta till det inplanerade besöket. Samtliga handledare upplever att de har ett bra fungerande samarbete med yrkesläraren. Det beskriver samarbetet som enkelt och det lätt att få tag yrkesläraren.

Samarbetet fungerar bra, det är enkelt och lätt att få kontakt. Kontakt utanför de planerade besöken sker via mail och SMS (Handledare 6).

Sammanfattningsvis används ett flertal rutiner för att föra över information mellan skolan och arbetsplatsen. Treparsamtalen verkar vara det centrala och det återkommande mötet mellan elev, handledare och yrkeslärare. Yrkesläraren ställer frågor till handledare och elev för att höra hur det går på APL. Arbetsplatsbesöken som tidigare varit aktuellt, men som i dagsläget är inställt på grund av Corona, har varit ett moment där yrkesläraren besöker eleven på APL och medverkar i en omvårdnadssituation för att lägga grunden för betygsättningen. Loggboken fungerar som ett reflektionsverktyg för eleven, där både handledare och yrkeslärare kan kommentera, kan även fungera som bedömningsunderlag. Även checklistor och bedömningsformulär fungerar som kanaler för informationsöverföring. Handledarna överlag upplevde dessa dokument som otydliga, svårlästa, knepigt formade och även tidskrävande att fylla i. Vid brådskande fall, utöver de inplanerade mötena, kontaktades yrkesläraren via mail, SMS och telefon. Alla handledare upplevde samarbetet med yrkesläraren som bra, de poängterade att det var enkelt och lätt att få tag i yrkesläraren.

7.3 Förslag till förbättrad informationsöverföring mellan skola och APL

I studiens tredje frågeställning undersöks vilka brister och förbättringsområden som handledarna upplever. Om de har några förslag på vad som kan förbättras för att informationsöverföringen mellan skola och APL blir bättre.

I intervjuerna framgår att majoriteten av handledarna känner sig osäkra när det gäller bedömning av elever och vad som ligger till grund för yrkeslärarens betygssättning. I intervjuerna uttrycker de flera önskemål som skulle stärka dem i handledning och bedömning av eleverna. När det gäller Skolverkets webbutbildning finns synpunkter på att lägga till en modul som är inriktad på skolans kunskapskrav för att ge handledarna en tydligare och bredare bild av vad som förväntas av dem. Till och med en modul som är inriktad på det yrkesprogram som man handleder under, eftersom de olika kunskapskraven kan se olika ut för de olika yrkesprogrammen.

Det fanns vissa påståenden om skolans kunskapskrav, men inte vad man som handledare bör tänka på vid omdömena. Jag skulle önska att det framgick mer tydligt i webbutbildningen vad eleven ska lära sig, hur man checkar av vad eleven lärt sig. Så man har något tydligt att gå på (Handledare 1).

Behov av att träffa yrkesläraren innan eleven kommer ut på APL framkommer i intervjuerna. Handledarna uttrycker att det hade varit bra att få träffa yrkesläraren själv, så de tillsammans hade hunnit gå igenom APL-pärmen och pratat ihop sig, innan eleven kommer. Viktigt att inte bara få informationen skriftligt utan också muntligt. De anser att det skulle ha gett dem mer kunskap och framförhållning om vad som förväntades av dem, både från Skolverket men också av yrkesläraren. De önskar tydligare instruktioner om vad som ligger till grund för betygssättningen så att de inte lär ut fel saker. Att få pärmen med all information några veckor innan eleven kommer till APL, hade varit bra, då hade det funnits mer tid att sitta ner och gå igenom pärmen i lugn och ro.

Jag skulle vilja ha mer tydlig information om vad som förväntas av mig. Inte bara på papper utan att jag och yrkesläraren satte oss ner innan vi träffar eleven och gick igenom det som förväntades av mig, så jag gör ett bra jobb (Handledare 3).

Flertalet av handledarna anser att checklistan är för teoretiskt utformad och svårtolkad vilket ibland gör det svårt att veta vad som ska bedömas. En tydligare checklista skrivet på enklare språk skulle göra den mer lättläst och underlätta handledning och bedömning av elever. Bedömningsformuläret anses som ett övermäktigt dokument med många och krångliga frågor som kommer med kort varsel. För att vara lite ner förberedd och för att inte missa viktiga kriterier finns förslag om att dela upp bedömningsformuläret i mindre delar och fylla i det oftare, än bara två gånger per år.

Checklistan är knepigt formulerad, den är formellt skriven. Skulle underlätta om det var ett enklare språk, lättare att förstå vad som ska göras (Handledare 4).

Sammanfattningsvis framförde handledarna några förbättringar av rutiner för att förbättra informationsöverföringen mellan skola och arbetsplats. En utökad modul på Skolverkets webbutbildning vore lämpligt för att fördjupa kunskaperna om bedömning och betygssättning utifrån de enskilda yrkesprogrammen. Att handledarna får träffa yrkesläraren innan eleven kommer ut på APL är något som de flesta handledare uttrycker. Det skulle medföra att de hann att prata ihop sig, gå igenom pärmen och få tydligare instruktioner om vad som krävs av dem som handledare och vad som ska gås igenom under APL-tiden. Något som handledarna också efterfrågade var en förenkling och förtydligande av checklistan och bedömningsformuläret, för att lättare förstå vad de som handledare ska lära ut och vad som ligger till grund för bedömning och betygssättning.

7.4 Sammanfattning

Handledarnas uppfattningar i skolans kunskapskrav, hur kommunikationen mellan skola och arbetsplats och på vilka grunder yrkeslärare betygsätter eleven visar följande:

7.4.1 Vilka uppfattningar har handledarna om skolans kunskapskrav

Sammanfattningsvis så var alla handledare som ingick i studien utbildade undersköterskor och samtliga hade någon form av handledarutbildning. De hade även varierad erfarenhet av att handleda elever. Trots att de både hade erfarenheter och kunskaper så upplevde de flesta att de inte hade tillräckliga kunskaper om skolans kunskapskrav, trots att majoriteten av handledarna har gått Skolverkets webbutbildning. De upplevde osäkerhet om vad de skulle lära ut samt vad som skulle bedömas. En minoritet av de intervjuade upplevde insyn i skolans kunskapskrav och att det med åren har blivit bättre och bättre med information kring bedömningskriterierna. Det framgick även att i vissa fall talar skolan och arbetslivet olika språk, där handledare lyfter kriterier som att komma i tid, vara saklig och spela teater vilket inte samspelar med skolans kunskapskrav. Samtidigt finns det vissa likheter i bedömningskriterierna som bra bemötande, social förmåga och att kunna samarbeta med andra. Handledarna upplever att skolan har högre kunskapskrav jämfört med arbetsplatsen, men att det är av största vikt att verksamheterna drar åt samma håll eftersom eleverna förhoppningsvis kommer att arbeta inom vård- och omsorg i framtiden.

7.4.2 Nuvarande rutiner för samarbete och informationsöverföring

Sammanfattningsvis används ett flertal rutiner för att föra över information mellan skolan och arbetsplatsen. Treparsntssamtalet verkar vara det centrala och det återkommande mötet mellan elev, handledare och yrkeslärare. Yrkesläraren ställer frågor till handledare och elev för att höra hur det går på APL. Arbetsplatsbesöken som tidigare varit aktuellt, men som i dagsläget är inställt på grund av Corona, har varit ett moment där yrkesläraren besöker eleven på APL och medverkar i en omvårdnadssituation för att lägga grunden för betygssättningen. Den digitala loggboken fungerar som ett reflektionsverktyg för eleven, där både handledare och yrkeslärare kan kommentera, kan även fungera som bedömningsunderlag. Även checklistor och bedömningsformulär fungerar som kanaler för informationsöverföring. Handledarna överlag upplevde dessa dokument som otydliga, svårlästa, knepigt formade och tidskrävande att fylla i.

Vid brådskande fall, utöver de inplanerade mötena, kontaktades yrkesläraren via mail, SMS och telefon. Alla handledare upplevde samarbetet med yrkesläraren som bra, de poängterade att det var enkelt och lätt att få tag i yrkesläraren.

7.4.3 Förslag till förbättrad informationsöverföring mellan skola och arbetsplats

Sammanfattningsvis framförde handledarna några förbättringar av rutiner för att förbättra informationsöverföringen mellan skola och arbetsplats. En utökad modul på Skolverkets webbutbildning vore lämpligt för att fördjupa kunskaperna om bedömning och betygssättning utifrån de enskilda yrkesprogrammen. Att handledarna får träffa yrkesläraren innan eleven kommer ut på APL är något som de flesta handledare uttrycker. Det skulle medföra att de hann att prata ihop sig, gå igenom pärmen och få tydligare instruktioner om vad som krävs av dem som handledare och vad som ska gås igenom under APL-tiden. Något som handledarna också efterfrågade var en förenkling och förtydligande av checklisten och bedömningsformuläret, för att lättare förstå vad de som handledare ska lära ut och vad som ligger till grund för bedömning och betygssättning.

8 Diskussion

I detta kapitel följer en diskussion av studiens resultat med stöd av tidigare forskning samt sociokulturell teori som utgångspunkt. Kapitlet inleds med en diskussion om studiens resultat, vidare kommer en metoddiskussion med teoretisk förankring och slutligen ett resonemang om studiens kunskapsbidrag och förslag till framtida forskning.

8.1 Resultatdiskussion

8.1.1 Vilka uppfattningar har handledarna om skolans kunskapskrav

I studiens första frågeställning undersöks vilka uppfattningar handledarna har om skolans kunskapskrav. Under denna del framträder handledarnas kunskaper och erfarenheter utifrån skolans kunskapskrav samt vilka yrkeskunskaper som handledarna och arbetsplatsen efterfrågar och om de samstämmer med skolans kunskapskrav.

I studien framgår det att alla handledare har undersköterskeexamen och att alla har någon form av handledarutbildning, de flesta har Skolverkets webbutbildning (2020b). Flertalet av handledarna har lång erfarenhet av att arbeta inom vård- och omsorgsarbete, upp emot 40 år. Alla handledare har erfarenhet av att handleda elever, mer eller mindre. Trots både kunskaper och erfarenheter framkommer att flertalet av handledarna saknar insyn i skolans kunskapskrav och på vilka grunder yrkesläraren sätter betyg. Många av dem känner sig osäkra om vad som ska bedömas och vart de ska hitta informationen. I kartläggningen som Skolverket (2016) gjort, framkommer det att en stor del av handledarna ute på APL saknar den yrkeskompetens som krävs för att handleda elever. Detta kan leda till att eleverna inte får den yrkeskunskap de behöver och att de inte utvecklas mot de examensmål som är uppsatta enligt Skolverkets kunskapskrav. Även Scholz (2020) lyfter handledarens brist på yrkeskunskaper som efterfrågas för att handleda elever, och som kan medföra att eleven inte får det stöd och den hjälp de behöver för att klara sin yrkesutbildning. Enligt Paul (2017) finns det skillnader

mellan att vara yrkeskunnig inom sin profession dvs. som undersköterska och att vara kunnig inom yrkesutbildningen dvs. som lärare. Det är olika yrken med olika kvalifikationer och yrkesbeskrivningar. Det är ju en sak att vara en duktig undersköterska och vårda andra människor men en annan sak att vara en duktig lärare och utbilda och handleda elever. Det är två helt skilda professioner som kräver olika utbildningar och lämpligheter.

För att öka handledarnas kunskaper om vad som förväntas av dem erbjuder Skolverket (2020b) alla handledare ute på APL en webbaserad handledarutbildning för att stärka upp handledarnas förutsättningar att ta emot elever. Lindström (2016) lyfter betydelsen av att handledarna går denna webbaserade utbildning för att skaffa sig de kunskaper som efterfrågas för att handleda elever. Rent formellt behöver inte handledarna denna utbildning men eftersom handledarna är yrkeslärares högra arm och bistår yrkesläraren med omdömen till betygssättningen kan det vara av stort värde att gå denna utbildning. Detta överensstämmer inte med denna studie där alla intervjuade handledare har gått handledarutbildningen, men ändå känner sig osäkra. Handledarna uttrycker att de upplevde Skolverkets webbutbildning som bra, att de redan kände till mycket, men att de fick tänka till lite och inte bara gå på rutin. En önskan som framkom i intervjuerna var att de ville ha mer information om skolans kunskapskrav, vad som förväntas av dem som handledare och vad de ska bedöma. Handledarna har inte fått den kunskap som behövs för att få den insyn i skolans kunskapskrav som behövs för att de ska känna sig säkra om vad som ska bedömas. Frågan är inte löst trots regeringsuppdragets satsningar. Enligt de intervjuade handledarna håller inte Skolverkets handledarutbildning måttet.

I studien framkom att skolan och arbetsplatsen till viss del har olika syn på bedömningskriterier som eleven ska bedömas efter och att verksamheternas bedömnings kriterier skiljer sig. Vissa likheter tas även upp i Tsagalidis (2008) studie där kriterier som gott uppförande och god attityd framkommer vilket inte anses som lämpliga bedömningskriterier utifrån skolans kunskapskrav. I Broberg (2104) Wyszynska Johansson (2015) Sandal, Smith & Wangensteen (2014) redovisas liknande resultat där arbetslivet efterfrågar kriterier som punktlighet, hög närvaro, vara aktiv och sysselsatt. Forskarna lyfter att både yrkeslärare och elever nämner att handledare utgår från andra kunskapskrav än Skolverkets, vilket kan leda till att det inte blir en likvärdig bedömning av eleverna ute på APL. I denna studie framkom bedömningskriterier som till exempel ansvarstagande, saklig och punktlig. Frågan blir vad som egentligen ligger till grund för elevens bedömning. Det kan tolkas vara positivt för eleven att känna till arbetsplatsens bedömningskriterier för framtida arbete och för att vara anställningsbar på arbetsmarknaden, men detta är inget som eleven ska bedömas utifrån ute på sin APL. Även om dessa kriterier inte ska ligga till grund för bedömning så kan det påverka arbetsplatsen och eleven i slutändan. Om eleven har svårt att komma i tid och ta ansvar så kan det leda till frustration och dålig stämning i arbetsgruppen. Det kan även leda till att eleven får dåligt rykte och kanske får svårt att få ett arbete efter avslutad utbildning. Dessa olika bilder av bedömning kan även göra det svårt för eleven att veta vad som ligger till grund för bedömning och eleven upplever att den bedöms på felaktiga grunder. Detta lyfts även av Lundgren (2006) som tar upp elevers känslor av att misslyckas och få dåliga resultat. Att de upplever att de blir slentrianmässigt bedömda utan att

få möjlighet att förstå vad som ligger till grund för bedömningen och vad de ska förbättra för att utveckla sina kunskaper.

Handledarna i studien upplever att skolan har mer högtravande och mer omfattande kunskapskrav jämfört med arbetsplatsens krav. De känner en osäkerhet att verksamheterna drar åt olika håll och att skolan fokuserar på kunskapskrav som inte stämmer överens med arbetsplatsens krav. En tanke är att de intervjuade handledarna och arbetsplatsen står med fötterna djupare i pragmatismens ”learning by doing” vilket känns naturligt att fokus ligger på vad som ska göras härnäst. Medan skolan fokuserar mer på det sociokulturella perspektivet och jobbar på att skapa relationer, möten och samspel för att få eleverna med sig så de tar till sig kunskaper för att ändra sitt tänkande. Mellan dessa verksamheter kan det alltså uppstå en diskrepans (Lundgren, 2017). Samtidigt så framkommer det att vissa bedömningskriterier värderas högt både från skolans kunskapskrav och arbetslivet. Bedömningskriterier som gott bemötande, social och empatisk förmåga lyfts både i studien och i Skolverkets studiehandledning i vård- och omsorgsarbete 1 (2020a). Den sociokulturella teorin kan spela roll i sammanhanget utifrån begreppet sociogenes (Lundgren, 2017). I och med att handledarna har befunnit sig länge inom samma arbete och påverkas av de traditioner som finns där, så kan de anse att det som de tycker kan vara självklart, kanske inte är så självklart utanför arbetsplatsens väggar. Handledarna kan ha en självklar bild av vad som ska bedömas hos eleven utifrån arbetsplatsens krav men det behöver inte stämma överens med skolans kunskapskrav. Genom att handledaren och yrkesläraren använder sig av mediering (Lundgren, 2017), en ökad kommunikation sinsemellan, kan yrkesläraren förmedla ny kunskap. Detta gör att handledarna lär sig att tänka nytt och omvärdera den tidigare bilden av vilka kunskapskrav som ligger till grund för bedömning och detta kan leda till att de talar samma språk.

8.1.2 Nuvarande rutiner för samarbete och informationsöverföring

I studiens andra frågeställning undersöks vilka rutiner skolan och arbetsplatsen använder för informationsöverföring av elevens yrkeskunskaper inför bedömning och betygssättning. I intervjuerna med handledarna framträder tre huvudgrupper som de använder för att föra över information på. Dessa huvudgrupper är trepartssamtal och arbetsplatsbesök, checklistor, bedömningsformulär och loggbok samt mail, SMS och telefonsamtal.

Enligt Lindström (2016) finns en svårighet att överföra information om elevers yrkeskunnande mellan handledare och yrkeslärare. Treparsamtal är ett sätt att överföra information mellan elev, handledare och yrkeslärare. I studien framkommer att handledarna och yrkeslärarna har inbokade trepartssamtal var sjätte vecka för att följa upp hur det går för eleven, vad som redan är gjort och vad som kan förbättras. Handledarna beskriver att trepartssamtal sker utan styrdokument där yrkesläraren fritt ställer frågor till elev och handledare och för egna anteckningar. Tillsammans kommer de fram till vad eleven behöver träna mer på. För att omdömena ska bli så relevanta som möjligt lyfter Skolverket (2011b) att det är viktigt att yrkesläraren tydliggör för handledarna och eleverna vilka bedömningskriterier som ligger till grund för bedömning, vilket inte tydliggörs av handledarna i denna studies trepartssamtal.

Handledarna nämner att innan Corona kom så var yrkeslärarna ut på arbetsplatsbesök för att följa upp elevernas yrkeskunskaper. Yrkeslärarna var då på plats på avdelningen och deltog i omvårdnadssituationer för att själva skapa sig en bild av hur eleven använder sina yrkeskunskaper. Eftersom detta inte går i nuläget nämner handledarna att eleverna använder den digitala loggboken för att kommunicera med yrkesläraren när det är ute på APL. Loggboken kan fungera som ett underlag till yrkeslärarens betygssättning enligt Wyszynska (2015). Hon menar att handledarens omdömen är en andrahandsinformation och att med hjälp av loggboken kan yrkesläraren få till sig förstahandsinformation direkt från eleven i form av tankar och reflektioner. Enligt Skolverket (2011c) är yrkesläraren skyldig att se till att den har alla kunskaper den behöver för att sätta betyg på eleven, vilket då loggboken skulle kunna vara ett utmärkt sätt att tillförska sig information på. Studiens handledare saknar insyn i hur loggboken fungerar och vilka elever som har tillgång till den. Detta borde synliggöras för att kunna använda den fullt ut.

För att tydliggöra skolans kunskapskrav för handledare och elev kan checklistor användas. Grettve, Israelsson & Jönsson (2015) och Lundahl (2015) lyfter frågan om att arbeta med dessa checklistor för att koppla ihop elevens yrkeskunskaper ute på APL med bedömning och betygssättning. I studien beskriver handledarna att eleven har med sig en pärm till sin APL, där bland annat checklistan sitter. I studien framkommer att majoriteten av handledarna inte riktigt vet hur och när dessa checklistor ska fyllas i och att de är skrivna på ett akademiskt språk som gör dem svårtolkade. Till dessa checklistor tillkommer omfattande bedömningsformulär som handledarna tycker är komplexa, mastiga och svårhanterliga att fylla i. Även Lindström (2016) betonar vikten av att bedömning ska utgå från checklistan som är ihopkopplad med skolans kunskapskrav utifrån den aktuella kursens centrala kunskaper. Det finns en poäng med att gå igenom checklistan och bocka av vad handledare och elev har gjort och vad som behöver utvecklas. Detta för att de själva ska ha koll, men även för att kunna redogöra för yrkesläraren inför de inplanerade trepartssamtalen. Scholtz (2020) ställer sig kritisk till om APL-platserna följer de riktlinjer, som skolans kunskapskrav grundar sig på. Troligen är det allt för sällan som dessa formulär används för att säkerställa att rätt omdömen ligger till grund för betygssättningen. Detta samstämmer med denna studie där det framkommer att majoriteten av handledarna inte har kunskaper om hur och när de ska fylla i dessa checklistor.

Samtliga handledare beskriver samarbetet med yrkeslärarna som enkelt och bra. De upplever att det är lätt att få tag på yrkesläraren utöver de inplanerade besöken. De håller kontakten genom mail, SMS och telefonsamtal om behovet skulle uppstå. För att ytterligare stärka samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen är ett fungerande programråd något som Lagerström (2012) lyfter i sin studie. Även Skolverket (2020d) arbetar för att förstärka samarbetet och kommunikationen mellan de olika verksamheterna för att sammanföra skolans och arbetslivets olika behov och krav. Här kan Lundgren (2017) knytas an där begreppet scaffolding används som kommunikativ stöttning. Genom kommunikation och stöttning kan skolan och arbetsplatsen lära av varandra. För att en person ska utvecklas och lära nytt behöver de ta hjälp av andra personer som kan ställa frågor som leder personen vidare i sitt

tänkande. Genom att samspeka och diskutera med andra kan människan lära nya saker och tolka informationen på nya sätt. Handledarna i studien har inga erfarenheter av programråd, de tror inte kommunen har något sådant, vilket kan anses som bristfälligt. Ett programråd i kommunen skulle kunna bidra till att öka insynen i varandras verksamheter där de i dialogen kunde ta lärdom av varandra.

8.1.3 Förslag till förbättrad informationsöverföring mellan skola och arbetsplats

I studiens tredje frågeställning undersöks vilka brister och förbättringsområden som handledarna upplever. Om de har några förslag på vad som kan förbättras för att informationsöverföringen mellan skola och APL ska bli bättre.

I studien framgår att handledarna känner sig osäkra i bedömningen av eleverna. De anser att Skolverkets handledarutbildning var bra, men att den saknade tillräckligt med information om bedömning och betygssättning av eleven på APL. Kunde studiens resultat blivit annorlunda så att handledarna hade känt att de hade tillräckliga kunskaper i bedömning och betygssättning? Ja, något som skulle ha kunnat påverka handledarnas kunskaper kan vara att utöka Skolverkets handledarutbildning genom att lägga till ytterligare en modul angående bedömning och betygssättning. Det var ett förslag som handledarna lyfte i intervjuerna. Detta för att få ökade kunskaper så de känner sig trygga i vad som ligger till grund för bedömning och betygssättning. Betygssättning inom det arbetsplatsförlagda lärandet skiljer sig från den skolförlagda betygssättningen. Lindström (2016) lyfter frågan i sin studie om att det finns ett behov av att även yrkeslärare ökar sina kunskaper i bedömning och betygssättning utifrån APL. För att utveckla och ge yrkesläraren verktyg till att stärka och öka insynen i bedömning och betygssättning ute på APL erbjuder Skolverket (2020e) en APL- utvecklarutbildning för yrkesläraren. Denna utbildning är ämnad till att ge yrkesläraren fler verktyg till att synliggöra vilka kunskapskrav som ligger till grund för bedömning ute på APL. Denna studie riktar inte in sig på vilka erfarenheter eller kunskaper yrkesläraren har i frågan, men det vore intressant att veta om de berörda yrkeslärarna har gått Skolverkets APL- utvecklarutbildning för att bli bättre på att stödja och stärka handledarna i frågan om bedömning och betygssättning. Detta skulle kanske också ha kunnat påverka resultatet i en annan riktning, om det var så att yrkeslärarna hade gått Skolverkets APL- utvecklarutbildning.

En annan sak som lyfts flera gånger i intervjuerna med handledarna är att de önskar egentid med yrkesläraren. Vad skulle kunna göras annorlunda för att handledarna istället upplever att de har tillräckligt med tid med yrkesläraren? Ett förslag som framkommer i intervjuerna är att ha en första träff med yrkesläraren, utan eleven, där de tillsammans sitter ner och går igenom APL-pärmen och diskuterar vad som ska bedömas, detta för att handledarna ska känna sig förberedda innan eleven kommer ut på APL. Det är yrkeslärarens ansvar enligt Skollagen (SFS 2010:800) att förbereda arbetsplatsen och handledarna på vilka kunskapskrav skolan har samt att verka för att skolan och arbetsplatsen drar åt samma håll. Skolverket (2011b) lyfter betydelsen av att en tidig kontakt skapas mellan skolan och arbetsplatsen eftersom det ökar chansen för att lägga en bra grund för kommande rutiner, kommunikation och samarbete. Vidar lyfter Skolverket att yrkeslärarens roll är att förbereda handledare utifrån skolans

kunskapskrav och att de två tillsammans planerar och skapar rutiner för hur informationsöverföringen ska ske om eleven under dennes APL-period. Enligt studiens handledare finns det möjligheter att förbättra denna kontakt mellan dem och yrkesläraren så att de känner sig trygga i sin roll som handledare.

Enligt Scholtz (2020) framkommer det att det fattas bedömningsunderlag för att säkerhetsställa elevens kunskaper. Lindström (2016) lyfter i sin studie vikten av att använda checklistan för att tydliggöra elevens yrkeskunskaper utifrån Skolverkets kunskapskrav under trepartssamtalen. Checklistan kan fungera som ett underlag under dessa samtal. Det framkommer i studien att handledarna upplever checklistan som svårtolkad. Hade resultatet kunnat se ut på ett annat sätt, där handledarna tycker att checklistorna är lättlästa och enkla att använda som bedömningsunderlag? Ja, handledarna lyfter vikten av att checklistan bör utvecklas och skrivas på ett enklare språk där det tydligt framkommer vilka arbetsmoment eleven ska göra och vad som ska bockas av i checklistan. Även bedömningsformuläret anses som ett stort och tungt dokument som fylls i två gånger per år. Ett förslag från handledarna att utveckla detta är att det fylls i oftare så det inte blir så tungt och tidskrävande. I Lundgren (2017) används mediering som redskap för att knyta an till lärande. Checklistan kan ses som ett redskap som ökar medieringen mellan handledare och yrkeslärare. Handledaren kan använda checklistan till att kommunicera med eleven vilka arbetsmoment som den ska lära sig. Sedan kan checklistan användas som underlag i medieringen vid trepartssamtalet för att förmedla elevens yrkeskunskaper till yrkesläraren. Kunde annat perspektiv varit aktuellt? Ja, forskaren valde mellan det sociokulturella perspektivet och pragmatismen. I pragmatismen ligger tyngdpunkten på att varva praktiska och teoretiska moment för ökad inläring hos eleven. I denna studie hade då checklistan fungerat som ett underlag för att praktiskt visa eleven utifrån ”learning by doing” vad som ska göras (Lundgren, 2017). Det sociokulturella perspektivet har dock varit ett medvetet val som utgångspunkt i detta examensarbete där betydelsen av samarbete och kommunikation mellan de olika verksamheterna känns som en betydelsefull aspekt för en fungerande APL för eleven.

Sammanfattningsvis visades att majoriteten av handledarna i studien saknar insyn i skolans kunskapskrav vilket stämmer överens med tidigare forskning. Vissa skillnader finns dock i bedömningskriterierna, som ligger till grund för betyg och bedömning. Arbetsplatsen efterfrågar punktlighet, saklighet och ansvarstagande som inte ligger till grund för bedömning enligt skolans kunskapskrav, men det finns vissa likheter också där gott bemötande, social och empatisk förmåga efterfrågas både av arbetsplatsen och skolan. I studien framkommer att det finns flera olika rutiner för samarbete och informationsöverföring mellan skola och arbetsplats. Handledarna nämner trepartssamtal, arbetsplatsbesök, loggböcker, checklistor, bedömningsformulär, mail, SMS och telefonkontakt. Alla handledare upplever att samarbetet med yrkesläraren fungerar bra och att de har ett gott samarbete, där de upplever att det är lätt och enkelt att få tag i yrkesläraren om så skulle behövas. Vissa önskemål framförs av handledarna om vad som kan förbättra informationsöverföringen mellan skola och arbetsplats för att öka insynen i skolans kunskapskrav. Fokus på förbättringsområden hamnar på kommunikationen mellan handledare och yrkeslärare innan handledaren träffar eleven där förtydligande av vad som förväntas av dem och hur de ska tolka checklistan.

8.2 Metoddiskussion

I denna studie undersöktes handledare, det vill säga undersköterskor som arbetar inom vård och omsorg och som handleder elever på APL, från gymnasieskolans Vård- och omsorgsprogram. Forskaren valde att utgå ifrån en kvalitativ metod för att förstå situationen från ett helhetsperspektiv samt att hitta mönster som beskriver något nytt (Olsson & Sörensen, 2011). Med den induktiva ansatsen ville forskaren få svar på frågeställningarna förutsättningslöst genom att vara öppen för olika kommentarer och inte utesluta något innan forskningen börjar. Till skillnad från en deduktiv ansats, där forskaren utgår från att en eller flera hypoteser är sanna och en logisk slutsats kan konstateras, vilket inte var meningen i denna studie (Fejes & Thornberg, 2019). Utifrån den sociokulturella analysmetoden enligt Lundgren (2017) som valts, är sociala verksamheter en miljö där människor handlar och verkar inom ramen för de lokala förutsättningarna. I dialogen mellan handledaren och forskaren, utifrån den sociokulturella analysmetoden, kan forskaren själv välja utifrån eget intresse vilka kommentarer och situationer som ska ligga till grund för resultatet.

Materialet till studien har samlats in genom semistrukturerade intervjuer där öppna frågor har använts för att minska risken att lägga ord i mun på handledarna. Respondenterna fick tillfälle att ta upp ämnen som berörde dem och utveckla sitt resonemang utan att störa ordningsföljden på frågorna. Även forskaren fick möjlighet att ställa följdfrågor för att förtydliga svaren (Fejes & Thornberg, 2019). Enligt detta är validiteten och giltigheten i studien stor. För att uppnå mätbara resultat utifrån studiens syfte och frågeställningar har forskaren använt sig av en intervjuguide för att säkerhetsställa att frågorna är relevanta. Undersökningsfrågorna skulle ha kunnat se annorlunda ut om forskaren hade utgått från pragmatismen istället för det sociokulturella perspektivet. Frågorna hade då varit mer fokuserade på praktiska moment istället för som i detta fall mer inriktade på hur samarbetet och kommunikationen fungerar mellan yrkesläraren och handledarna (Lundgren, 2017). Samtidigt kunde man ha gjort på annat sätt genom att utföra en enkätstudie, men då hade studien inte fått den helhet eller djup som forskaren var intresserad av (Olsson & Sörensen, 2011). En observationsstudie kunde även ha genomförts eftersom det ses som en fördel i kvalitativa intervjuer (Olsson & Sörensen, 2011). Detta var tyvärr inte alternativet för denna studie på grund av tidsbristen. Det hade tagit allt för lång tid eftersom det sker under längre tid och den tidsaspekten var inte aktuellt för detta examensarbete.

Reliabiliteten i denna studie har forskaren försökt att förebygga genom att beskriva analysprocessen så detaljerat som möjligt genom att använda en innehållsanalys (Fejes & Thornberg, 2019). För att öka tillförlitligheten har forskaren valt att genomföra studien på annan ort för att inte ha någon koppling till respondenterna som kunde påverka resultatet. Forskaren har därtill försökt att lägga sig objektiv i undersökningen genom att försöka hålla tillbaka sina egna tankar om saker och ting och tolkat respondenterna så förutsättningslöst som möjligt. För att inte styra respondenterna i en viss riktning har forskaren ställt öppna frågor och försökt att beakta respondenternas inställningar så sakligt forskaren kunnat. Forskaren har också varit noggrann vid transkriberingen av inspelat material för att inte förvränga resultatet utifrån en subjektiv bedömning. Slutligen har forskaren presenterat citat i

resultatdelen från samtliga handledare för att förstärka studiens tillförlitlighet. På grund av att det är forskarens första intervjustudie, kan tillförlitligheten ha påverkats negativt, eftersom forskaren inte har gjort liknande intervjuer och analyser tidigare. Forskaren är medveten om att man kan aldrig bli helt fri från sig själv, men har försökt att vara så objektiv som möjligt och gjort allt den kunnat.

Generaliserbarheten av denna studie beräknas vara begränsad i denna studie. Detta på grund av att undersökningsgruppen endast var sex personer. Samtidigt kunde studien gjorts på annat sätt genom att öka antalet deltagare för att få en större undersökningsgrupp, samt att genomföra studien på flera ställen i landet för att få ett mer heltäckande underlag. Studiens styrkor är dock att forskaren har valt att intervjua endast utbildande undersköterskor, som har gått handledarutbildning och som har erfarenhet av att handleda elever på APL. Detta gör att studien blir enklare att generalisera på undersköterskor med liknande kunskaper och erfarenheter som ingår i inkluderings kriterier (Fejes & Thornberg, 2019).

Syftet med studien var att undersöka vilka kunskaper handledare har i skolans kunskapskrav och på vilka grunder yrkesläraren betygssätter eleven. Det sociokulturella perspektivet ses som betydelsefullt och användbart för att kunna förstå hur samverkan och kommunikation mellan skolan och APL och mellan elev, handledare och yrkeslärare, fungerar. Att få till ett samspel med andra människor där det finns utrymme för att diskutera och förhandla om innehållet är viktiga aspekter för lärandet enligt Lundgren (2017).

8.3 Slutsats

Det denna studie kom fram till är att handledarna ute på APL behöver vidareutbildning i skolans kunskapskrav, om vilka bedömningskriterier som ligger till grund för yrkeslärarens betygssättning. Samtliga handledare i studien har gått handledarutbildning och huvudparten har gått Skolverkets webbutbildning. Trots Skolverkets satsning verkar inte frågan vara löst och handledarna känner sig fortfarande vilslna i denna fråga. Bilden av vilka bedömningskriterier som ligger till grund för betygssättning av eleven, pekar på att vissa kriterier samstämmer, men att det även finns vissa kriterier som drar åt olika håll mellan de olika verksamheterna. Studien visar även att i nuläget finns rutiner för informationsöverföring. Handledarna nämner att yrkesläraren kommer på inplanerade besök till arbetsplatsen, men att i dessa tider med Corona så blir det inte lika frekvent som tidigare. Istället används den digitala loggboken som informationsöverföring mellan elev och yrkeslärare. Eleven använder den som reflektionsverktyg, där yrkesläraren kan gå in och läsa och kommentera, samt använder som bedömningsunderlag. Vidare används även checklistor och bedömningsformulär, som de flesta handledare upplever som knepigt skrivna och svårtolkade. Utöver de inplanerade besöken upplever handledarna ett bra samarbete med yrkesläraren och det är enkelt att få tag på yrkesläraren genom mail, SMS och telefonsamtal. Slutligen i studien lyfter handledarna några förslag till förbättrad informationsöverföring mellan skolan och arbetsplatsen. Det framkommer att de önskar vidareutbildning om skolans kunskapskrav och ökad insyn i vilka bedömningskriterier som ligger till grund för betyg och bedömning. De vill även träffa yrkesläraren själv innan eleven kommer till APL, så de kan

sitta ner och gå igenom checklisten och bedömningsformulären tillsammans där yrkesläraren kan förtydliga och förenkla de otydliga dokumenten.

8. 4 Studiens kunskapsbidrag och förslag till vidare forskning

Syftet med studien var att undersöka vilka uppfattningar handledarna på APL har om skolans kunskapskrav, hur kommunikationen mellan skola och arbetsplats fungerar och på vilka grunder yrkesläraren betygsätter eleven. Studien har väckt många frågor om bedömning och betygssättning, som är ett komplext och svårt ämne.Handledaren är yrkeslärarens ögon ute på arbetsplatsen och bedömningen ligger till stor del på iakttagelser från handledare. Denna studie vill lyfta vikten av bedömning av elevens yrkeskunnande utifrån skolans kunskapskrav för att säkerställa en likvärdig bedömning och betygssättning ute på APL. En intressant fråga och förslag till fortsatt forskning kan vara att studera elevers uppfattning om hur de upplever att de blir bedömda ute på APL, samt att ta reda på hur de skulle vilja förändra kunskapskulturen inom APL. Om de upplever skillnader i vilka bedömningskriterier som ligger till grund för hur de blir bedömda och betygssatta. En annan intressant vidareutveckling av denna studie kan också vara att studera vilka kunskaper yrkesläraren har i bedömning och betygssättning, om de har gått Skolverkets APL-utvecklarutbildning som är ämnad för att synliggöra skolans kunskapskrav.

9. Referenser

Berg Christoffersson, G. (2015). *Digital dialog som redskap för utveckling av yrkeskunnande: - en studie vid APL på gymnasieskolans vård- och omsorgsprogram*. [Licentiatavhandling] Stockholm: Stockholms universitet.

Hämtad den 18 december 2020 från:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-119331>

Broberg, Å. (2014). *Utbildning på gränsen mellan skola och arbete : Pedagogisk förändring i svensk yrkesutbildning 1918-1971*. [Doktorsavhandling] Stockholm: Stockholms universitet.

Hämtad den 20 december 2020 från: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-104330>

Dimenäs, J. (2007). *Lära till lärare: Att utveckla läraryrket, vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. Stockholm: Studentlitteratur.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Grettve, A., Israelsson, M., & Jönsson, A. (2015). *Att bedöma och sätta betyg. Tio utmaningar i lärarens vardag*. Stockholm: Natur & Kultur.

Lagström, A. (2012). *Lärlingslärare – en studie om hur vård-och yrkeslärares uppdrag formas i samband med införandet av gymnasial lärlingsutbildning*. [Doktorsavhandling] Göteborg: Göteborgs universitet.

Hämtad den 20 december 2020 från: <http://hdl.handle.net/2077/27999>

Lindström, P. (2016). *Bedömning av yrkeskunnande vid APL : Redskap och situationer inom Vård- och omsorgsprogrammet*. [Licentiatavhandling] Eprint AB, Stockholm: Stockholms universitet.

Hämtad den 20 december 2020 från: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-130541>

Lundahl, C. (2015). *Bedömning för lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Lundahl, C. (2006). *Viljan att veta vad andra vet: kunskapsbedömning i tidigmodern, modern och senmodern skola*. [Doktorsavhandling] Uppsala: Uppsala universitet.

Hämtad den 4 januari från: http://nile.lub.lu.se/arbarch/aio/2006/aio2006_08.pdf

Lundgren, U. P., Säljö, R. & Liberg, C. (2017) *Lärande, skola, bildning: Grundbok för lärare*. 4:e uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Olsson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber

Paul, E. (2017). *Skriftbruk som yrkeskunnande i gymnasial lärlingsutbildning: Vård- och omsorgselevens möte med det arbetsplatsförlagda lärandets skriftpraktiker*. [Doktorsavhandling]. Stockholm: Stockholms universitet.

Hämtad den 4 januari från: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-145375>

Sandal, A., Smith, K., & Wangensteen, R. (2014). Vocational Students Experiences with Assessment in Workplace Learning. *Vocations and Learning*. July 2014, Volume 7, Issue 2, pp 241-261.

Hämtad den 20 december 2020 från:

<file:///C:/Users/marmor0525/Downloads/publisertversjon.pdf>

Scholtz, D. (2020). Assessing workplace-based learning. *International Journal of Work-Integrated Learning*, 2020, 21 (1), 25-35.

Hämtad den 20 december 2020 från:

<file:///C:/Users/marmor0525/Downloads/AssessingWorkplace-basedLearning.pdf>

SFS. (2010:2 039). *Gymnasieförordningen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Hämtad den 30 september 2020 från: [https://www.riksdagen.se/sv/dokument-](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/gymnasieforordning-20102039_sfs-2010-2039)

[lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/gymnasieforordning-20102039_sfs-2010-2039](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/gymnasieforordning-20102039_sfs-2010-2039)

SFS. (2010:800). *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Hämtad den 30 september 2020 från: [https://www.riksdagen.se/sv/dokument-](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800)

[lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800](https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800)

Skolinspektionens granskningsrapport. (2013). *Fördjupad tillsyn på yrkesprogram*. Lund: Skolinspektionen.

Hämtad den 28 september 2020 från: <https://docplayer.se/9543006-Fordjupad-tillsyn-pa-yrkesprogram.html>

Skolverket. (2016). *Det arbetsförlagda lärandet på gymnasieskolans yrkesprogram. Nationell kartläggning och analys av apl-verksamheten utifrån yrkeslärares perspektiv*. Stockholm: Skolverket.

Hämtad den 16 september 2020 från:

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65c22e/1553966823533/pdf3643.pdf>

Skolverket. (2011a). *Bedömning i yrkesämnen - dilemman och möjligheter*. Stockholm: Skolverket.

Hämtad den 30 september 2020 från:

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/stodmaterial/2011/bedomning-i-yrkesamnen---dilemman-och-mojligheter>

Skolverket. (2011b). *Gymnasieskola 2011*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2020a). *Ämne vård och omsorg*. Stockholm: Skolverket.

Hämtad från 23 september 2020 från:

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DV%25C3%2585R%26lang%3Dsv%26tos%3Dgy%26p%3Dp&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3>

Skolverket. (2020b). *Skolverkets webbaserade apl-handledarutbildning*. Stockholm: Skolverket.

Hämtad den 20 september 2020 från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/skolverkets-webbaserade-apl-handledarutbildning>

Skolverket. (2020c). *Apl-utvecklarutbildning för yrkeslärare*. Stockholm: Skolverket.

Hämtad den 20 september 2020 från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/apl-utvecklarutbildning-for-yrkeslarare>

Skolverket. (2020d). *Nationella programråd för yrkesutbildning på gymnasial nivå*. Stockholm: Skolverket.

Hämtad den 20 september 2020 från: <https://www.skolverket.se/om-oss/organisation/nationella-programrad-for-yrkesutbildning-pa-gymnasial-niva>

Skolverket. (2020e). *Planera, genomför och följ upp arbetsplats-förlagt lärande- en lathund som stöd för att skaffa nya apl-glasögon*. Stockholm: Skolverket.

Hämtad den 20 september 2020 från:

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d49b/1553968045857/pdf3978.pdf>

Skolverket. (2018). *Allmänna råd om betyg och betygssättning*. Stockholm: Skolverket.

Hämtad 4 oktober 2020 från: <https://www.skolverket.se/getFile?file=4000>

Skolverket. (2011c). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan*. Stockholm: Fritzes.

SOU. (2008:27). *Framtidsvägen- en reformerad gymnasieskola*. Stockholm: Statens offentliga utredningar.

Hämtad den 4 oktober 2020 från:

<https://www.regeringen.se/49b71c/contentassets/4fbcae10413d46db91309e95d8a57a66/framtidsvagen---en-reformerad-gymnasieskola-hela-dokumentet-sou-200827>

Tsagalidis, H. (2008). *Därför fick jag bara Godkänt... : Bedömning i karaktärsämnen på HR-programmet*. [Doktorsavhandling] Stockholm: Stockholms universitet.

Hämtad den 20 december 2020 från: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-8191>

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Hämtad den 2 november 2020 från:

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Wyszynska Johansson, M. (2015). *Gymnasieungdomars erfarenheter av hur yrkeslärande bedöms*. [Licentiatavhandling] Göteborg: Göteborgs Universitet.

Hämtad den 20 december 2020 från: <http://hdl.handle.net/2077/37982>

10. Bilagor

10.1 Intervjuguide till handledare

Presenterar mig och berättar kort om min studie.

Information om handledare: Utbildning, kön, antal år inom yrket.

Kunskaper

1. Vilka kunskaper och erfarenheter har du i handledning av elever på APL?
2. Hur ser du på dina kunskaper angående handledning, har du de kunskaper som krävs?
3. Vilka kunskaper anser du/arbetsplatsen är viktiga för elevens framtida yrkesutövande?
4. Vad upplever du att skolan förväntar sig att eleven ska lära sig utifrån skolans kunskapskrav under APL-perioden?
5. Hur ser du på de olika verksamheternas syn på kunskap, har vi samma kunskapskrav, talar vi samma språk?

Omdömen

6. Hur får du insyn i skolans kunskapskrav och betygskriterier som ligger till grund för bedömning av APL?
7. Hur ser du på utbildning och handledning utifrån skolans kunskapskrav om bedömning på APL?
8. På vilket sätt arbetar och tänker du vid omdömet av elevernas kunskaper?
9. Hur förmedlar du elevens kunskaper till yrkesläraren?

Samverkan

10. Hur ser samarbetet ut mellan dig och yrkesläraren vid bedömning av elevens APL?
11. På vilket sätt sker informationsöverföringen mellan dig och yrkesläraren, vilka olika rutiner ligger till grund för samverkan inför omdömen och betygssättning?
12. Ser du några brister eller förbättringsområden i informationsöverföringen mellan skolan och APL?
13. Övriga frågor?

10.2 Information om examensarbete

Information om examensarbete

Med detta brev tillfrågas du som handledare inom vård- och omsorgsarbete om du kan delta i denna undersökning. Syftet med den här studien är att undersöka vilka kunskaper handledare har i skolans kunskapsmål och på vilka grunder yrkesläraren betygsätter eleven, samt hur informationsöverföringen mellan skolan och APL fungerar. Tanken är att samla in handledares kunskaper och sammanställa dem. Eftersom vi har många elever inom gymnasieskolan som tillbringar stor del av sin tid på APL, kan den samlade erfarenheten av detta arbete ge kollegor en fördjupad kunskap om hur vi säkerställer en rättvis betygssättning för varje elev.

Deltagande med intervjuer

Inom ramen för detta examensarbete är målet att intervjua sammanlagt 6 olika handledare inom vård- och omsorgsarbete i en närliggande kommun. Deltagarna bör vara undersköterskor och ha erfarenhet av att handleda elever. Datainsamlingen kommer att ske med hjälp av intervjuer och beräknas ta omkring 30 minuter per handledare. Intervjuerna kommer att spelas in och sedan transkriberas av mig; ljudfilen raderas så snart mitt examensarbete blivit godkänt. I utskriften kommer inte namn eller arbetsplats anges och endast min handledare, opponent och examinator vid Högskolan Dalarna kommer att ha tillgång till dessa dokument. Under bearbetningen skyddas filerna med lösenord som endast jag känner till, utskrifterna lagras i ett låst skåp som endast jag har nyckel till. Intervjuerna kommer sedan bearbetas och sammanställas så att det inte går att återföra någon information tillbaka till enskild forskningsperson. Så snart mitt arbete blivit godkänt kommer även dokumenten (både filerna och utskrifterna) att förstöras.

Högskolan Dalarna är ansvarig för behandlingen av personuppgifter i samband med examensarbetet. Som deltagare i undersökningen har du enligt Dataskyddsförordningen (GDPR) rätt att få information om hur dina personuppgifter kommer behandlas. Du har också rätt att ansöka om ett så kallat registerutdrag, samt att få eventuella fel rättade. Vid frågor om behandlingen av personuppgifter kan du vända dig till Högskolans dataskyddsombud.

Du som forskningsperson i studien deltar helt frivilligt och kan välja att sluta medverka när som helst, utan att behöva motivera ditt ställningstagande.

Presentation

Presentationen av undersökningen kommer ske i form av en uppsats vid Högskolan Dalarna. Resultatet från examensarbetet kommer att förmedlas till deltagarna; om du vill, kan du få ett exemplar av den färdiga uppsatsen. Jag som gör detta arbete heter XXXX och arbetar som yrkeslärare inom vård- och omsorg på gymnasieskolan i XXXX.

Ytterligare information kan lämnas av mig XXXX e-post: XXXX telefon XXXX eller min handledare XXXX e-post: XXXX telefon XXXX.

10.3 Samtyckesblankett

Mall för samtyckesformulär

Nedan är en mall för samtyckesformulär som bör användas i din studie. Mallen är utformad för studier där personuppgifter samlas in. Studenters undersökningar kan innebära andra forskningsetiska risker. I dessa fall ska lämpliga anpassningar göras.

Samtyckesformulär

Samtycke till att delta i studien

Jag har fått muntlig och skriftlig informationen om studien och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

- Jag samtycker till att:
- delta i studien [namn på studien]
 - att uppgifter om mig behandlas på det sätt som beskrivs i studiepersonsinformation
 - följande personuppgifter samlas in: [ange vilka]
 - personuppgifter kommer att användas till [ange vad]
 - de insamlade uppgifterna kommer att bevaras tills att uppsatsen är godkänd

Plats och datum	Underskrift

Ansvarig för studien

Ort och datum: _____

Namnteckning: _____